

‘AŞIK PAŞA’NIN BİLİNMIYEN İKİ MESNEVİSİ
FAKR-NÂME VE VAŞF-I HAL

AGÂH SIRRI LEVEND

O smanlı devletinin kuruluşundan sonra, Anadolu’da Batı Oğuz lehçesiyle Türk edebiyatının ilk mahsullerini veren ‘Aşık Paşa (1272—1333)nin herkesçe tanınmış büyük eseri *Garîb-nâme* dir. Türk-lere tasavvufun esaslarını, Allah’a varılacak doğru yolu öğretmek maksadiyle 10 bap üzerine mesnevi tarzında kaleme alınarak H. 730 M. 1329 da tamamlanmış bulunan *Garîb-nâme* nin nüshaları belli başlı kitaplarda bulunur.

‘Aşık Paşa’nın, *Garîb-nâme* den başka *Risâle fî beyâni’s-semâ’* adlı mensur bir eseri olduğunu ve bunun Manisa’da Muradiye Kitaplığında bulunduğunu Bursalı Tahir Bey, *Osmanlı Müellifleri* (c. 1, s. 110) nde kaydeder. Aynı kitaplarda 1295 numarada kayıtlı tasavvufa ait manzum bir risalenin de ‘Aşık Paşa’ya isnad edildiğini Fuat Köprülü *İslâm Ansiklopedisi* (‘Aşık Paşa maddesi c. 1, s. 706) nde, Sadedtin Nüzhet Ergun da *Türk Şairleri* (c. 1, s. 135) nde Şerif Hulûsi’den naklederek yazarlar.

Gelibolulu ‘Âlî, ‘Aşık Paşa’nın “basit Türkî lisan” ile bir tarih yazdığını *Künhü’l aḥbâr* (İstanbul 1277, c. iv, cüz 1, s. 4) nda kaydederse de, aynı eser (c. iv, s. 117) de Yıldırım Beyazıt’ın şehzadelerinden bahsederken “zira ki şeyyü’l - müverrihin ‘Aşık Paşa (nevverallahü kabrehu) tarihinde ve Mevlânâ Neşri kitabında masturdur ki Sultan Mūsâ sinnen Sultan Mehmed’den küçük idi” dediğine göre, ‘Âlî’nin, ‘Aşık’ Paşa ile ‘Aşık Paşazadeyi birbirine karıştırdığı ve bahsettiği tarihin ‘Aşık Paşazade tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

‘Aşık Paşa’nın, bazı *Garîb-nâme* nüshalarının sonunda bulunan gazellerinden başka, nazire mecmualariyle eski cönklerde gazellerle ilâhilerine rastlanır. Bunlardan ondürdü Abdülbaki Gölpınarlı tarafından *Türkiyat Mecmuası* (c. v, s. 87-101) nda yayınlanmış, ‘Aşık Paşa’nın olduğu söylenen ayrıca iki gazelden birinin Geyikli Baba’ya, ötekini de Halil adlı bir şaire ait olduğu açıklanmıştır. Sa-

dettin Nüzhet Ergun da, *Türk Şairleri* (c. 1, s. 131-133) ne, Paşa'nın bunlar dışında kalan onbeş manzumesini almıştır.

‘Aşık Paşa'nın şimdiye kadar bilinmiyen, biri 160, öteki 30 beyitlik iki mesnevisini de son zamanlarda öğrenmiş bulunuyoruz. Bundan ilk defa bahseden Prof. Ettore Rossi'dir (Ettore Rossi: “Studi su manoscritti del *Ġarib-nāme* di ‘Aşig Paşa nelle biblioteche d'Italia”, [Rivista degli Studi Orientali, cilt 24, 1949 Roma, s. 108-119]).

Prof. Rossi, İtalya'da bulunan *Ġarib-nāme* nüshalarından bahseden bu yazısında, Roma'da Biblioteca Casanatense'deki *Ġarib-nāme* nüshasının sonunda *Faḳr-nāme* ve *Destān-ı aḥvāl-i herkes¹* adlı iki mesnevi ile üç gazelin bulunduğunu haber vermektedir.

Prof. Rossi'nin bildirdiğine göre kitabın vasfı: kayıt no. 2054, istinsah tarihi 861 h., eni boyu 26×17,2 cm., varak sayısı 283, her sayfadaki beyit sayısı 21, yazı harekeli nesih ve nestalik, Farsça önsöz ile bab sayısı yoktur, eser 4. varaktan (I. bab daha sonralara ait bir yazı ile), I. babdaki I. destan 10. varaktan başlamaktadır. *Ġarib-nāme* 277. varakta bitmekte, ondan sonra bu küçük mesneviler gelmektedir.

Bu mesnevilerin fotokopisi kitapçı Bay Raif Yelkenci tarafından Roma'dan getirilmiştir. ²

Faḳr-nāme nin başka bir nüshası da Manisa'da Muradiye kitaplığında bir mecmua içinde bulunmaktadır. Bunun fotokopisi de tarafımdan aldırılmıştır.

Mecmuanın vasfı: kayıt no. 1153, *Faḳr-nāme*: 4, varak 109-177, cildi: dibi, kenarları ve miklebin kenarı vişneçürüğü meşin, üstü ebrulü kâğıt, cilt sonradan tamir görmüş, eni boyu 15,6×11,3 cm; kâğıdı aharlı beyaz, kalınca, *Faḳr-nāme* nin yazısı şahsi nesih, öteki risaleler türlü yazıyla yazılmıştır.

Faḳr-nāme ile *Vaşf-ı hāl* in telif tarihlerini bilmiyoruz. Hiçbir kaynakta adları geçmiyen bu iki mesnevi, eğer *Ġarib-nāme* nin tamamlandığı H. 730 M. 1329 yılından sonra kaleme] alınmışsa, bunlar H. 733 M. 1333 de ölen müellifin son manzumeleri demektir.

¹ Bu mesnevinin metindeki başlığı *Dāsītān-ı Vaşf-ı hāl-i herkesi* dir.

² Çalışmalarına esas [olan metin, bu fotokopinin bir suretidir. Bu etüde eklediğimiz faksimileye esas olan fotokopi ise, Prof. Ettore Rossi'nin değerli öğrencilerinden Bay Enzo Jemma tarafından bana gönderilmiştir. Gerek Bay Raif Yelkenci'ye, gerek Bay Jemma'ya bu lûtuflarından dolayı teşekkür ederim.

MESNEVİLERİN KONULARI :

Fakr-nâme — Tasavvufta, tarikate yeni giren “sâlik”ten istenen, dünya nimetlerini hiçe sayarak azla yetinmek, alçak gönüllü olmak, nefse düşkünlük göstermemek, dünya ile ilgiyi kesmek (alâyık kaydından çözülmek), Tanrı’dan gayriyi düşünmemek (mâsivadan geçmek) ve kendini Tanrı’ya vermektir. “Sâlik”, tarikatteki dereceleri birer birer geçerek “seyr-i sülûk”i tamamlarken bu vasıfları da kazanmış olur. Nihayet son bir mertebe kalır ki, o da, “fena fillâh” mertebesidir. Bu, kendi varlığını Tanrı’nın varlığında yok etmektir.

‘Aşık Paşa, bu mesnevisinde alçak gönüllülüğü, dünya nimetlerini hiçe sayarak azla yetinmeyi ele alıyor; ve onu Tanrı tarafından türlü renklerle bezenmiş “*Fakr*” adlı bir kuş olarak tasvir ediyor.

Tanrı, yeri göğü yarattıktan sonra, güzel bir kuş haline koyduğu *Fakr* a konacak bir yer bulmak üzere uçmasını emrediyor. Kuş, sırasıyla *arş* ı, *kürsi* yi, *cennet* i, *güneş* i, *yer* i dolaşıyor; *Âdem* e, *Nûh* a, *İbrâhîm* e, *Mūsâ* ya, *İsâ* ya uğruyor. Fakat hiç birinde durmıyarak *Ahmed* (*Muhammed*) e gidiyor ve onda karar kılıyor. Çünkü o “gani” iken kendini fakir bilmiştir ve bununla övünmüştür.¹

Dünyada “fakr”dan daha güzel ne vardır. “Fakr” alçak gönüllüktür. Alçak gönüllü olmıyan, azla yetinmiyen ona yar olamaz. Yar, seni Hakka çağırandır. Ona kendini ver. Bir nefes “ıkrar”da bulun. Eğer dünyadan bu “ıkrar”la gidersen, sonuna kadar “didar” (Tanrı’nın cennette mü’minlere görünüşü) sana nasip olur.

Vaşf-ı hâl — ‘Aşık Paşa, bu küçük mesnevisinde de şunları söylüyor: Dünyada üç hal vardır: Biri geçmiş, biri gelecek, öteki de bugünkü zamandır. Geçen geçti, geleceği ise kimse bilmez. Ne varsa içinde yaşadığımız zamanda vardır. Akıllı olan kendi halini bilir, gözlü olan kendi yolunu görür. İnsan odur ki yaşadığı zamanı tanır, geçmişe ve geleceğe bakmaz. Âşık odur ki canını aşka verir, ne durumda olursa olsun kendi haline şükreder, nerede bulunursa bulunsun vaktini hoş geçirir.

Şair sonra şu tavsiyede bulunuyor: Sen de bugünkü haline bak. Sana yoldaş olacak bugünkü halindir. Dünya bir andan ibarettir. Bu anı, Tanrı’nın emirlerini yapmak ve sakındırdığı işlerden kaçınmakla geçir. Gayrisi hayvanlıktır. Yaşadığın zamanın kadrini bil. Tanrı’ya yüz bin kere şükret. Yaşadıkları zamanın kadrini bilerek

1 Peygamber bir hadisinde “El fakru fahrî” demiştir.

bu yerden geçenler, varacakları yere vardılar. Oraya yaşadıkları zamandaki hallerini de birlikte götürdüler. Sen de vaktini öyle geçir. Yarına bakıp da ne yapayım deme. Yüzünü toprağa indir. Dem bu demdir.

NÜSHALARIN ÖZELLİKLERİ :

1 — Elimizdeki iki nüshadan Roma nüshasının istinsah tarihi H. 861 - M. 1456 dır. Manisa nüshasının istinsah tarihi belli olmamakla beraber XVI. yüzyılda istinsah edildiği tahmin edilebilir. Bu bakımdan asıl metne en yakın olan Roma nüshasıdır. (Roma nüshası R, Manisa nüshası da M ile gösterilecektir).

2 — R da, her iki mesneviden başka, 'Aşık Paşa'nın *Câmi'ü'n-nezâ'ir* de bulunan bir gazeli ile, Elvan Çelebi'nin bu gazele bir naziresi vardır. Ayrıca "min kelâmı Sa'dî" başlıklı başka bir gazel bulunmaktadır. M da *Vaşf-ı hâl* mesnevisi yoktur. Yalnız *Fakr-nâme* vardır. Sonunda da 'Aşık Paşa'nın iki gazeli bulunmaktadır. Bu gazelleri başka kaynaklarda görmedim.

3 — R, harekelidir. İmlâda belli prensiplere uyulmuştur. İstinsah edenin dikkatli bir yazıcı olduğu anlaşılmaktadır. M, harekesizdir; ancak birkaç kelimeye hareke konmuştur. İmlâda bir düzen yoktur.

4 — R daki *Fakr-nâme* de, M da olmıyan birkaç beyitin bulunmasına karşılık, M da, R da bulunmıyan 41 beyit vardır.

5 — M daki *Fakr-nâme* de 24. beytin 2. mısraının kenarında nüsha farkı kaydına rastlandığına göre, istinsah edenin, eseri başka bir nüsha ile karşılaştırdığı anlaşılmaktadır. Bundan, eserdeki eklenmiş beyitlerin istinsah edene ait olmadığı, bunların istinsah edilen eserde bulunduğu hükmüne varabiliriz.

Ayrıca M daki 138. beyitte *giydiğini* kelimesi önce و ile *giydü* şeklinde yazılmışken, sonra çizilerek kelime bu şekilde tesbit edilmiştir. Bu da gösteriyor ki, istinsah eden, istinsah ettiği nüshayı olduğu gibi kopye etmeğe çalışmıştır.

İNCELEMEDE VE METİN TESBİTİNDE TUTULAN YOL :

1 — Esas olarak, alışılmış bulunan transkripsiyon sistemi kabul edilmiştir.

2 — Metinde imlâ harfleri (ى, و, ا) olarak kullanılan a, ı, i, o, ö, u, ü, harfleri üzerine uzatma işareti olan — konulmuştur: Hattâ او = ö şeklinde gösterilmiştir.

3 — Transkripsiyonda imlâ harfleri üzerine konulan — işareti her zaman uzun heceyi göstermiyecektir. Meselâ :

Ben sizâ sizden yakînvendür çün öl 5
Geldi bû gez gönülâ tûş oldu yıl

beytinde birinci mısradaki *yakîn* يقين ikinci mısradaki *tûş* طوش kelimelerinde *kîn* ve *tûş*, aruzda ancak itibarî uzun hece olduğu ve çekilmediği halde, imlâ harflerini belirtmek için *î* ile *û* üzerine — işareti konulmuştur. Yine :

Ûzün uzun şânûlar endîşeler 77

mısraındaki *şânûlar* صانولر kelimesinde *nû* hecesi kısa olduğu halde, metinde hece imlâ harfi ile belirtilmiş olduğu için, bunu göstermek üzere *û* üzerine — işareti konulmuştur. Bu kelime M da *صانلر* şeklindedir.

4 — Türkçede imlâ harfi olarak kullanılan *e* • metinde bir sisteme bağlanmamıştır. Eski imlâda, ince hecelerde olduğu gibi kalın hecelerde de • ile gösterilen *e* ler, metinde bazı kere *a* bazı kere de *e* ile tesbit edilmiştir : *قله* , *دله* , *بزا* , *بزه* gibi. Bunlar söylenişlerine göre gösterilmiştir : *bize* , *bizâ* , *dile* , *kıla*.

5 — Türkçede *sağır kef* denilen ve *n* sesi veren *ك* için, kuyruklu *n* basımevinde olmadığından *ñ* harfi kullanılmıştır.

6 — Türkçede *kâf-ı ya’î* denilen ve *y* sesi veren *ك* için —pek uygun olmamakla beraber— *ğ* kullanılmıştır.

7 — İmlâ, fonetik, morfoloji ve sentaks bahislerinde yapılan kıyaslamalarda bugünkü lehçe esas tutulmuştur.

8 — İmlâ bahsinde uzun ve kısa heceleri göstermek için, eski yazıyla verdiğimiz misallerde uzun hecelerin altına — kısa hecelerin altına da — konulmuştur : *سا* , *سكا* gibi.

9 — İncelemelerde geçen gramer terimleri, okullarda okutulan gramer terimleridir.

10 — Maksudı ifade için bazı kere “imale”, “imlâ harfleri”, “hareke” gibi eski terimler de kullanılmıştır.

11 — Kelime, mısra ve beyitlerden sonra konulan rakamlar metindeki beytin sayısını gösterir. Rakamlardan evvel bazı kere konulan *V.* ler o misalların *Vasf-ı hâl* mesnevisinden alındığını gösterir.

12 — *Garîb-nâme* den alınan misallerin yanındaki rakamlar eser-
rin varak sayısını, *a* ön sayfayı, *b* de arka sayfayı gösterir.

İ N C E L E M E

XIV. yüzyılın ilk yarısında yazılmış olan bu iki mesnevi, o devrin fonetik, morfoloji, sentaks ve ifade özelliklerini incelemek isteyenler için yeni iki örnek değerindedir. Yalnız imlâ özelliklerini kesin olarak tesbit etmek mümkün değildir. Bu iş, istinsah edenin anlayışına bağlıdır. Bununla beraber telif tarihi ile istinsah tarihinin arası açıldıkça, imlânın metindeki aslına uygunluğunu sağlamak kabil olmuyor. İstinsah eden ne kadar dikkatli olursa olsun, çok kere farkında olmuyarak, alışkın olduğu imlâyı kullanıyor. Daha kötüsü, eski imlâ belli kurallara bağlanmış olmadığından, yazıcı kendi zevkinin ve anlayışının etkisi altında, yine çok kere farkında olmuyarak, imlâyı değiştiriyor. Hattâ yazıcının, yalnız kelimelerin imlâsını değil, aslını değiştirdiği, bazı kere mısraları bozduğu da oluyor. Telif edildiği devirde istinsah edilen bazı nüshaların imlâsında bile değişiklikler görülüyor. Bu bakımdan, telif edenin kaleminden çıkmıyan eski metinlerin imlâsını daima şüphe ile karşılamak, bunları da şahsi imlâ olarak kabul etmek gerekir.

Ben, bu mesnevilerin gerek imlâsını, gerek fonetik, morfoloji, sentaks ve şive özelliklerini tesbit ederken, bunları, o devirde yazılmış bazı eski metinlerle, hususiyle bende bulunan oldukça eski *Garîb-nâme* nüshasıyla karşılaştırdım. Bu karşılaştırma, o devrin özelliklerinin daha açık belirmesini sağlamış oldu.

Bu incelemeye esas olarak aldığımız metin, R daki *Fakr-nâme* ile *Vaşf-ı hâl* mesnevileridir.

A) İMLÂ :

Bu iki mesnevinin imlâsında, XIV. yüzyılın imlâsında görülen bazı özelliklerin bulunmadığına bakarak, istinsah edenin imlâyı oldukça değiştirdiğine hükmedebiliriz.

Eserde başlıca imlâ özellikleri şunlardır :

1 — İmlâ harfleri fazla kullanılmıştır.

2 — Kelimelerin imlâsında vezne uyulmuştur. Uzun heceler ا، ی ile, kısa heceler hareke ile gösterilmiştir: سا 22، ساکه 23،

II4. کیشی؛ II کیشی؛ 93 شمدي، 22 شمدي، 46 داخ، 13 دخی؛ 68 ساکا

Fiillerin *-di’li geçmiş* zamaniyle isimlerin *-i* halinde de *ی* ler uzun hecelerde konmuş, kısa hecelerde hareke ile gösterilmiştir :
 2 آدی, 34 آد؛ 47 ایتدی, 37 ایتد، کلدی, 5 کلد, 9 اولدی, 2 اولد;
 41 حقی, 17 حق, 6 یولی, 51 یول.

و her zaman uzun heceyi karşılamıyor: 18 قامو; 60 قامو gibi ki, ikinci hece birinci kelimedede uzun, ikinci kelimedede kısa olduğu halde her ikisi de و ile yazılmıştır. *Garīb-nāme* de kamu kelimesinin و lı و sız her şekli geçer: 1b قام, 4b قامیا, 8b قاموسنک, قامُسنک 111a, 35b قامو.

Yine و ile yazılan کندو kelimesinin imlâsında ayrı bir kural kabul edilmiştir. İkinci hece kısa olduğu takdirde, kelime yalnız halde iken و ile, ekle birlikte olduğu zaman و sız yazılmaktadır. 29 کندو, 14 کندزی, 66 کندزینہ, 135 کندبی. İkinci hece uzun olduğu takdirde, mutlak و ile yazılmaktadır: 46 کندو, 8 کندو کندوده.

İsim, fiil ve zamirlerin *e* halinde düzen yoktur. Bazı kere uzun heceler ا, kısa heceler *e* ile yazılmıştır: 21 بزأ, 25 بیزه. Bazı kere de heceler uzun olsun kısa olsun ا yahut *e* ile gösterilmiştir: صوره
 37 قوشده, 39 صکره, 79 اتاموزله, 1 قله, 33 صوره.

3 — Türkçe kelimelerde vezne uyularak “imale”ler imlâ harfleriyle belirtilmiştir: 1 کاتردک, 24 استامک, 140 صاقل, 57 ساکز.

Hattâ bu yüzden bazı kelimeler, imlâsı bile değiştirilerek, uzun yahut kısa heceyi karşıladığına göre iki şekilde tesbit edilmiştir: سنی
 41, 54 سن de س harfi kısa yahut itibarî uzun heceyi karşıladığı için *se* olarak harekelendiği halde, 16 سین, 55, 106, 88 سیننی de س uzun heceyi karşıladığı için *si* olarak harekelenmiştir.

Eserin yazılışında tutulan bu sisteme aykırı olan اوزون اوزن 77 (üzün uzun) kelimelerini kaydedebiliriz. Aruzda *fâilâtün* ü karşılayan bu iki kelimenin birincisindeki *zu* hecesi kısa olduğu halde و ile, ikincisindeki *zun* hecesi itibarî uzun hece olduğu halde و sız tesbit edilmiştir.

Yine aynı mısrada bulunan صانولر 77 (şânular) kelimesindeki *nu* hecesi kısa olduğu halde و ile gösterilmiştir.

Ve zin zaruretiyle çekilen uzun *e* ler de *a* ile gösterilmiştir:

نايه 2, بان 67.

Eski metinlerde —sistemli olmasa da— imlânın çok kere vezne göre değiştirildiği görülür.

Öl kimesnâye ki Hâk bânüm didî

Ġarîb. 7 b

Gönlümüzden dadlarî kâsilmesün

Ġarîb. 8 a

Muştafâdan mu'cizât isdâdiler

Ġarîb. 8 b

Her birî dîlâginî buldî tamâm

Ġarîb. 8 b

Kim kabûl eyleye باهرى پاک

Ahmedî : İskender-nâme 8 b

4 — Arapça kelimelerin imlâsına, vezin zaruretiyle de olsa dokunulmamıştır: سلاحم 28, مقصوده 27, قنا عته 29, مونس 53, وسع 54 de olduğu gibi.

Yalnız صلوات kelimesi صلوات 31, اله kelimesi اله 34, 63, 69 şeklinde yazılmıştır ki, o devirlere ait birçok eserlerde bu kelimeler böylece tesbit edilmektedir.

5 — Fakat, Farsça kelimelerin imlâsı vezin hatırı için bozulmuştur: ماثر kelimesi ماثر 129, روزی kelimesi روز 160 şeklinde yazılmıştır.

6 — İtibarî uzun hecelerde çok kere imlâ harfleri kullanılmamıştır: طُرُّ 67, 54, طُتُّ 91, كَجُّبُّ 59, اَوْجُبُّ 59, اورب 75.

Bazı kere buna uyulmamış, her iki şekilde yazılmıştır: دِير 30, بُولُر 6, بُولور 7a, بِلور 76, بِلُر 17a.

7 — G harfiyle, sağır kef denilen ve *n* sesi veren *ñ* yahut *y* sesi veren *ğ* harfinin imlâsında bir düzen yoktur :

g — gatürdük (کاتردک 1), geldi (گلد 5), sevgüye (سوکویه 9), gelsün (کلسون 12), girürsa (کرسا 13), giru (گيرو 16), görenler (کورنلر 36), gitme (گتمه 58), günde (گنده 70), girmez (گرمز 146), günâş (گناش 65), güneş (گونش 66).

Bu misallerden, gatürdük (کاتردک) kelimesinin o devirlerde bazı bölgelerde *k* ile ketürdük şeklinde telâffuz edilmiş olması mümkündür.

ñ — sañā (سنا 12), aña (اننا 12), bañā (بنا 12), sañā (سنا 16), hışmıñi (خشمگنی 20), tevbeñi (توبگنی 85).

ğ — girmeğā (گرمگا 10), yiğirek (يگيرك 17), değin (دگن 154).

Görülüyor ki bazı kere aynı kelime aynı sesi verdiği haldé bir kısmına ∴ işareti konmuş, bir kısmına konmamıştır .

8 — ایی , بللی , سوکلی gibi son devirlerde *y* ile yazılan sıfatlar o devrin özelliklerine uygun olarak ایو 69, بللو 50, سوکلو 41 şeklinde و ile yazılmıştır.

İsimler ve zamirler de aynı şekildedir: 29. کندو, سوکویه.

İsimlerin -i halinde ve fiil isimlerinde *y* ile yazılmıştır. Gōzī (کوزی 14), yōlumūzī (یولموزی 3), sevdügi (سودگی 42), kılduği (قلدغی 26) (Bk. fonetik bahsi).

den eki, bir iki yerde, Arapça tenvin işareti ile tesbit edilmiştir: Bāştan bāşe (باشدا باشه V24). Buna XIV. yüzyıl metinlerinde

çok rastlanır: ucdan ūcā (اجداً اوجه Ğarib. 9b), õnden اوكدآ Ğarib. 115 a), õtuzbiñden (اوتزباك دآ Ğarib. 190 b).

B) FONETİK :

Eserdeki fonetik özellikler, XIV. ve XV. yüzyıllara ait metinlerin hemen hepsinde görülür. Bir çoğu da son devirlere kadar devam eder. Bunlardan bazıları ise, o devirde Anadolu Türkçesiyle Azerî Türkçesinde bulunduğu halde, son zamanlarda yalnız Azerî Türkçesinde yaşamaktadır. Bazıları da, yalnız Azerî Türkçesinde değil, edebî metinlerde bulunmamakla beraber, Anadolu ağızlarında hâlâ yaşamaktadır.

1 — Vokaller ve vokaller âhengi :

a) Bugün düz ve geniş *ı, i, e* vokalleriyle ifade edilen bazı heceler yuvarlak *u, ü* vokalleriyle ifade edilmiştir. Meselâ: çoğul birinci şahıs iyelik zamirinin ek şekli olan *-miz, -müz* dır. Aynı zamanda, bu *-müz* ekindeki *ü* vokali, gerileyici benzeşme etkisiyle, bir evvelki hecede bulunan *i* vokalini labiyal âhenge uydurmuş ve onu da *ü* ye çevirmiştir: *fikrümüz 2, zikrümüz 2, işümüz 18, cünbüşümüz 18, içümüz 57. Āvinür V. 11* kelimesi bunun tam tersinedir.

Metinde *u* ve *ü* ile tesbit edilmiş olanlar :

Eytmek mastarından gelen ve *söylüyor* anlamında kullanılan *eydür 57*.

Emir kipinde üçüncü şahıs: *gelsün 12*.

Dilek kipinde çoğul birinci şahıs: *görelüm 2, olālum 3*.

-ın zamiri: *görānuñ 38, bünlaruñ 15*.

-Di'li geçmiş zamanın birinci ve ikinci şahsiyle çoğul birinci şahsında ve hikâyelerde: *bildüm 50, bildün 22, gördün 49, didün 95, eylāmedün 91, gātürdük 1, bilmişdük 33*.

Geniş zamanın üçüncü şahsı bazı kere *u, ü* bazı kere de *e* ile tesbit edilmiştir: *gösterür 6, girürsā 13, kıluram 30, bilür 17, kālur 18, gāyür 141, giyür 147; irer 2, bekler 10, gāzer 140*.

Bugün *i* ile ifade edilen *değil* kelimesi de *değül* şeklindedir.

İstemesini bilmek yerine kullanılan *isteyebilmek* kelimesinde de düz vokal yerine yuvarlak vokal kullanılmıştır: *istāyübilür 7*.

b) Kapalı *e* ile söylenen bazı kelimeler *i* ile tesbit edilmiştir. *dir 11, yir 13, yiter 74*.

İy 67, iş 54 (eş yerine), *bışik 78* (beşik yerine) kelimeleri de böyledir.

i, *ı* vokaliyle ifade edilen bazı kelimeler kapalı *é* ile tesbit edilmiştir. Meselâ geniş zamanın birinci şahsı: *dilerem* 45, *isterem* 50 *gidârem* 71, *turmazam* 92 şeklindedir.

-*Miş’li geçmiş* zamanın birinci şahıs zamiri de *-em* şeklindedir: *dönmişem* 94, *ürmüşam* 101 gibi, ki *-di’li geçmiş* zaman yerindedir. Gerek bunlarda, gerek *özün*, *sözün* 46 ve *özünü sözünü*, 86 gibi kelimelerde labiyal âhenk yoktur.

-*Miş’li geçmiş* zamanın üçüncü şahsındaki *-miş*, her yerde *i*, *ı* ile tesbit edilmiştir: *eylâmiş* 28, *yaratmış* 35, hattâ *ürmüş* da da labiyal âhenge uyulmuyarak *ı* şekli muhafaza edilmiştir: *ürmüş* 29, 36.

-*Di’li geçmiş* zamanın üçüncü şahsında zamir hep *i*, *ı* ile tesbit edilmiştir: meselâ *geldi* 56, *kıldı* 37 gibi; *düzdü* 38, *uçdı* 65 kelimeleri de *i*, *ı* ile. Bu sonuncularda labiyal âhenge uyulmamıştır.

Değil kelimesinin sonundaki zamir, ikinci şahısta *i* ile tesbit edilmiştir: *değülsin* 47.

Ölüm kelimesi *-den* halinde iken üçüncü hece *i* vokalini alıyor: *ölümünden* 142.

İşte kelimesi labiyal değişmeğe uğrayarak *ü* vokaliyle ifade ediliyor: *üşde* 112.

2 — Vokallerde hece :

Arapça kelimelerde *a* dan sonra gelen (hemze), *y* oluyor: *nâ’ib* yerine *nâyib* 10, *dâ’im* yerine *dâyim* 126.

3 — Konsonlar :

Çoğu kelime başında olmak üzere yumuşak konsonlar sertleşiyor : *غ > ق*, *د > ت*, *د > ط* oluyor: *çerāk* 9; *teng* 122; *tüş* 5, *tögrı* 6, *turāk* 9, *töymaz* 14, *tön* 42, *tölü* 57, *tuyā* 80. Bunlar eski metinlerde *ط* ile olduğu kadar *د* ile de yazılır. Meselâ: *isabet etmek* anlamına gelen *tüş ölmak*, *düş ölmak* şeklinde de geçer :

Derd-i çışka düş olan ölursa dermân istemez

Zâti

Metinde, bazı kere de *ت > د*, *ط > د* oluyor: *türlü* yerine *dürlü* 38, 42, 74; *terinden* yerine *dârinde* 123; *tağinî* yerine *dâğinî* 33. Bunlar da hâlâ Anadolu ağızlarında yaşar.

Bir yerde de *naķş* kelimesi *naħş* şeklinde V. 7 geçiyor ki, buna eski metinlerde çok rastlanır :

Üşbü vârluḡ yögîdî sen vâridûn

Ahmedi : İskender-nâme 8 b

Burada ق, خ olduğu gibi, yök kelimesindeki ق da غ olarak yumuşamıştır.

Sonraları تکرى veya تکرى şeklinde yazılan Tañrî kelimesi de تنکر şeklindedir. Bu kelime Ğarîb-nâme de de hep bu şekilde geçer. Buna karşılık, şimdi yalnız Azerî Türkçesinde کونکل şeklinde yazılan kelime de کوکل olarak tesbit edilmiştir. Ğarîb-nâme de şu şekillere rastlanır :

ککل 3b, کوکل 99 a, ککول 99 b, کوکول 170 b, کوکٹر 13a.

Farsça kelimelerde d yerine z: دیزار 158 (ilk devirlerde buna çok rastlanır).

4 — Ses değişimleri, benzetmeler ve metatezler :

İyilik anlamına gelen ḡayr yerine ḡır 55 (zayıflama).

Ne ettin ise yerine nitdüñise 90 (kaynaşma).

Dilek kipinin tekil birinci şahıs zamiri m yerine n: tütayın 47, ölāyın 53, gidāyın 107. Yalnız bir yerde m iledir: şerḡ idāyim 32.

Yine dilek kipinin tekil birinci şahsında hece düşmesi: yanına katayım anlamına gelen kōşāyım yerine kōšem 41, eyliyeyim yerine eyleyem 68, nīdeyim yerine nīdem 69, eydeyim yerine eydem V 1.

İltmek kelimesi de bazı kere iltmek şeklinde: ilte 154, iltđi V 35, iltđiler V 36 (Eski metinlerde her iki şekilde de geçer).

Hareketlerî yerine ḡarketlerî 15 (harekeli olduğu halde bu şekilde okunması vezin zaruretiyledir).

Azerî lehçesinde kullanılan ve ilk devirlerde Anadolu lehçesinde de sık rastlanan: ḡibi yerine bīgi 13 (metatez).

C) MORFOLOJİ :

1 — İsimler :

Fiilden isim şekli: ölmaklık 98.

İsimlerin -i hali, tamlananda i sizdir: ādın 44, ōzīn 46, selāman 117.

2 — Sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar :

Sıfatlarda üstünlük ifade eden rek: yiğīrek 17.

Şu, o sıfat ve zamirleri şol, ol dur. Ōl pādīşeh 1 (sıfat). Şöl bir āç ḡurd 14 (şol, burada “öyle” anlamına sıfat). Şöl bülur 7 (kişi zamiri).

Zamir ve bağlaç olan *ki*, bazı kere *ki*, bazı kere de *kim* şeklindedir; vezne göre değişmektedir (bak. sentaks bahsi).

Seslilerden sonra gelen *-ler*: *būnlardan* 17, *būnlar* 152. Bazı kere *būlāra* 17 (Burada da *-ler* den sonra *n* harfi, ancak *bu* edatı uzun heceyi karşıladığı takdirde kullanılıyor).

Zarf olan *bunuñ* gibi yerine *būncılāyın* 127.

Öñe yahut öñce yerine öñ: öñ geçürmiş 142.

3 — Fiiller :

Zaman ve şahıs: eserde yalnız geniş, geçmiş ve gelecek zamanlara ait fiiller vardır. O devirlerde yazılmış bütün eserlerde olduğu gibi, bunda da şimdiki zaman yoktur. Şahıslardan da ancak bazıları kullanılmıştır.

Geniş zamanın yalnız birinci ve üçüncü şahısları görülmektedir (Bunların vokal ve vokal âhengi için, bak: fonetik bahsi).

Geçmiş zamanın üçüncü şahsı olarak bir yerde *neye yarar* yerine *nizivirür* (نیزى وورر V. 13).

Geniş zamanın olumsuz şeklinde ikinci şahıs da kullanılmıştır: *ölmazsın* 54, *eylemezsın* 55.

Anlam bakımından şimdiki zamanı ifade eden *eydür* kelimesi de geniş zamanın başka bir şekli olarak geçmektedir.

-Rız yerine geniş zamanı gösteren, *-lim* yerine dilek ifade eden *-vüz* eki de geçmektedir: *yüdürāvüz* 58.

Geniş zamanın başka bir şekli daha eserde yer almaktadır: *Durmam, durmak istemem* yerine *tırmağum yōktur* 64 (bak: sentaks bahsi).

-Di’li geçmiş zamanın tekil birinci, ikinci ve üçüncü şahıslarıyla çoğul birinci şahsı kullanılmıştır (Bunların vokal âhengi için bak: fonetik bahsi).

Ayrıca olumlu ve olumsuz şekilleri de vardır: *dīmildī* 54, *bil-dürdī* 46, *yāndurdī* 9.

-Miş’li geçmiş zamanın yalnız tekil birinci ve ikinci şahısları vardır (Bunların vokal âhengi için bak. fonetik bahsi).

-Miş’li geçmiş zamanın başka bir şekli: *ölupdur* 7.

Hikâye çok az kullanılmıştır: *Bilmişīdük* 33, *virneyeydī* 21 ki, burada *virmezdi, virmeyecekti* yerindedir. *Ķālayīdūñ* 21 ki, burada *kalır idin* yerindedir. *Rahm idāyīdūñ* 91 ki, burada *rahm etse idin* yerinde şart kipinin hikâyesidir. *Görineydī* 103 (bak: sentaks bahsi). Hikâye isimlere ekli olarak de geçiyor: *kendū kendülīgīdī* 134.

Gelecek zaman eki *ser* şeklindedir. Bu zamanın yalnız ikinci ve üçüncü şahsı kullanılmıştır: *Ölusersin* 119, *öluser* 49 (49 uncu beyitteki *oluser* kelimesinden sonra *sen* zamiri vardır. Bu *sen*, *oluser* kelimesine bağlı ikinci şahıs zamiri değil, hitap zamiri olarak kendisinden sonra gelen *hülû* kelimesine *sen hülû* şeklinde bağlıdır ki *senin gibi huylu* anlamındadır).

Gelecek zamanın başka bir şekli: *cak* yerine *si*: *Duracak yer* anlamına *turāsî yir* 72 ki fiilden olma sıfattır.

Gelecek zamanın başka bir şekli daha : *geleceğe sabreder* anlamına *gālāyise kūyer* V 11, ki fiilden olma isimdir (bak. şive farkı bahsi).

4 — Kipler:

Emir kipi bazı kere *ğıl* eki ile bitmektedir. *añlağıl* 19, *kılğıl* 22. Bazı kere de eksizdir: *tur* 67, 68, 75, *tut* 91. Üçüncü şahsı da vardır: *gelsün* 12.

Dilek kipinin tekil birinci, ikinci ve üçüncü şahsı ile çoğul birinci şahsı kullanılmıştır (Bunların vokal ve vokal âhengi için, bak: fonetik bahsi).

Dilek kipinin tekil birinci şahsı bir yerde *-yim* yerine *-ven*: *eydeven* V 15.

Şart kipinin hikâyesi bir yerde *olmasaydı* anlamına *degülmissā* 21 olarak geçiyor (bak: sentaks bahsi).

Şart kipinin ikinci ve üçüncü şahsı geniş zamana bağlı olarak geçiyor: *gātūrūrīseñ* 31, *nitdūñise* 90, *gālūrīsā* 145, *nīceydise* V 36.

5 — Bağ fiiller :

-ince, *-unca* yerine *-icek*, *-ıcak*, *-ıcağaz*, *-ıncagaz*: *idicek* 6, *olıcak* 11. *-būlincāğaz* 4, *olıcāğaz* 114.

-Rek, *-rak* yahut *-ip*, *-up* yerine *-ben*, *-banın*: *aldānuben* 4, *kılübānın* 85, *bākūbenin* V 38.

-Rek yahut *-mek için* yerine *-yu*: *isteyü* 107.

6 — Koşaçlar :

-dır yerine *-dur* ve *-dürür*: *olupdur* 7, *ılçıldürür* 12. *-im* yerine *-ven*: *yakīnven* 5.

7 — Bağlaçlar :

Türkçe kelimeler arasına konan *و* *in vü* okunması : *öldi vü bildiñ* 20, *ādı vü hem* 34, *gördi vü sen* 105.

D) SENTAKS :

Manzum metinlerde cümle şekillerinden bir çoğunu sentaks özelliği olarak değil, vezin zarureti olarak kabul etmek gerekir. Bu mesnevilerdeki başlıca sentaks özelliği *ki* ve *kim* zamir ve edatlarıyla yapılmış olanlardır. Bu tarzda cümleler eski metinlerde çok geçer. Bu, tercüme yoluyla Türkçeye geçmiştir.

1 — Bugün de aynı yerde kullanılan *ki* ler (bağlaç).

Meşhūr oluḡdur ki istāyen bülūr 7

Mısraın bugünkü ifadesi: meşhurdur ki isteyen bulur. Yahut sadece: meşhurdur, isteyen bulur.

Ṭut ki rahmeylāmedüñ insānlara 91

Bu da: tutalım ki insanlara acımadın, yani insanlara rahmet-meddiğini bir yana bırakalım, yerindedir. Bugün de kullanılır.

2 — Cümleyi biraz değiştirmek suretiyle kullanılan *ki* ler (ilgi zamiri).

Bir günī şöldur ki geçdi irmez el V 17

Mısraın bugünkü ifadesi: öyle bir gün ki geçti, artık ele girmez. Yahut: geçen gün artık ele girmez.

3 — Tamamiyle o devirlere ait olan metinlerde yer bulan *ki* ler (ilgi zamiri).

Şöl bülur āñi ki istāyū bilūr 7

Mısraın bugünkü ifadesi: onu ancak istemesini bilen bulur.

Burada başka bir özellik de *istāyū bilūr* fiilindedir; *istemesini bilir* yerinde kullanılmıştır.

4 — Manzumelerde mısra başına gelen, daha çok ikinci mısra başında gelerek birinciye ikinciye ekliyen *ki* veya *kim* edat ve zamirleri.

Şöl bir ac kurd bīgidür, nefis kendüzī
Kim cihāñi yirisā tōymaz gōzī 14

Beytin bugünkü ifadesi: nefis öyle bir aç kurttur ki, cihanı yese gine gözü doymaz (bu misalde ilgi zamiri).

Ḳudretinden şōyle nakş ūrmış añā
Kim gōrenler nakşinī kālur tañā 36

Beytin bugünkü ifadesi: kudreti ile onu öyle süslemiş ki görenler şaşır kalırlar. Bu *ki* ler bugün ancak nesirde kullanılıyor. Manzumelerde pek kullanılmıyor (bu misalde bağlaç).

5 — Tamamiyle lüzumsuz olan ancak vezin doldurmak için kullanılan *ki* veya *kim* ler (bağlaç).

Dürlü dürlü rengile düzdî anî
Kim görânüñ sâvinur gōñli cānî 38

Buradaki *kim* in bugünkü nesirde de yeri yoktur. *Öyle* kelimesini ekler ve *kim* yerine de *ki* dersek ancak nesirde de nazımda da kullanılabilir.

6 — Bugün bu şekilde kullanılmıyan *ki* ler (ilgi zamiri).

Añlamağdur diñlemānuñ dīlegî
Añlayā kim vārisā uşşî õğî V 2

Beytin bugünkü ifadesi: anlamak için dinlenir, kimin aklı varsa o anlar.

E) İFADE ÖZELLİKLERİ :

Mesnevilerde o devre ait bazı dil özellikleri de vardır ki, bunları da ifade özellikleri başlığı altında toplamak mümkündür.

1 — *Cān degülmissā sañā kimsāne ad*
Virmeyeydî k̄alayidūñ t̄õyle yād 21

Bu beyitte şive farkı olarak gösterilebilecek dört özellik bulunmaktadır.

a — *Degülmissā* kelimesi “*olmasa, olmasaydı*” yerinde kullanılmıştır. XIV. ve XV. yüzyıllara ait metinlerde buna rastlanır.

Hem didî ger sen degülmissen ‘yān
Yaradur dāğūlidüm kevn ü mekân

Ġarīb. 8a

b — *Kimsāne, kimesne, kimse*. Eserde birinci ve üçüncü şekiller vardır: *Kimsāne* 21, *kimse* 139. *Ġarīb-nāme* de her şekli bulunur: *kim-sene* 3 b, 10 a, *kimsenā* 159 a, 172 a, *kimesnā* 7 b, *kimse* 10 a, *kimsā-ne* 136 b.

c — *Virmeyeydî*, burada *vermezdi, vermiyecekti* yerindedir.

d — *Ġalayidūñ*, burada *kalır idin* yerindedir. Beytin aynı kelimelerle bugünkü ifadesi: Can olmasaydı sana kimse ad vermezdi, böyle yad kalırdın.

Burada bir nazım özelliği daha göze çarpmaktadır: Eski metinlerde mısralar tek başına birer cümledir; cümlenin ikinci mısraa geçmesine az rastlanır. Hele cümlenin bir beyitten ikinci beyte geç-

mesi daha az rastlanan bir özelliktir. Burada cümle birinci mısrada bitmiyor, ancak ikinci mısra ile birlikte tam bir anlam ifade ediyor.

- 3 — *Öl sebebden sen seni gördüñ ulū*
Bize kaçan yār olıser sen hūlū 49

Sen hūlū, senin gibi huylu yerindedir. Beytin bugünkü Türkçe ile ifadesi: o sebepten sen kendini ulu gördün; senin tabiatında olan bize nasıl yar olabilir.?

- 4 — *Müftehirsin sen bu huld ü hūrile*
Ṭurmağum yōğdur benüm mağrūrile 64

Ṭurmağum yōğdur, durmam, durmak istemem yerindedir.

- 5 — *Üçdi öl devlet küşī indī yirā*
Kim õzīne bir ṭurāsī yir gōrā 72

Ṭurāsī yir, burada, duracak yer anlamına kullanılmıştır.

- 6 — *Dōst katındā sīni gōrmāduñ hakir*
Bellū bildüñ dāhi olmāduñ fakir 106

Birinci mısrada *sīni, kendim* yerinde kullanılmıştır. Bugün kullanılmaz.

- 7 — *Halk kimī geçmīşi sōvler āvinūr*
Kimi gālāyīse küyer sāvinūr V 11

İkinci mısradaki *gālāyīse, geleceğe* yerinde kullanılmıştır. Beytin bugünkü Türkçe ile ifadesi: halkın kimi geçmişİ söyler avunur, kimi de geleceği bekler sevinir.

- 8 — *Bū mağāmda geçdiler birin birin* V 34

Burada *birin birin, birer birer, biri biri ardınca* anlamınadır. Eski metinlerde buna rastlanır :

Temamet birin birin eyledī ‘arz

Süheyl ü Nevbahar

F) BAZI KELİMELEK VE BAZI TAMLAMALAR :

1 — Eserde Tanrıya ait şu isimlerle sıfatlar geçmektedir: *Allah, Çeleb, Tangrı, Hālīk, İlāh, Hāk, Rab, Hudā, Celil, Kadīm, Kerim, ‘Aziz.*

2 — Farsça *gümān* kelimesi Türkçe ek ile mastar yapılarak fiil haline getirilmiştir. *Gümānlanduñ* 98.

3 — Bugün *etmek* mastarı ile *cevelān etmek* şeklinde kullanılan *cevlān ūrmak* eski devirlerde çok geçer; serbest bir alanda meydan okuyarak dolaşmak anlamına kullanılır.

4 — Eserde geçen Farsça tamlamalar ve bileşik sıfatlarla isimler: *seyr-i zât* 6, *nür-i mäh* 96, *vaşf-ı hâl*, *ehl-i temîz* 136; *şâhib-ı tarîk* 28, *hüb-nihâd* 39, *şâhib-cemâl* 37, 120; *manzar-geh* 11.

5 — Eserde Arapça tamlamalar yoktur.

METİN KARŞILAŞTIRMASI :

Elimizdeki iki metni karşılaştırdığımız zaman ilk bakışta şu ayrılıklar göze çarpmaktadır.

a) R da, imlâ sisteme bağlanmış ve kelimeler aruza uydurulmuş olduğu halde, M da imlâ gelişigüzedir, kelimeler bazı kere aruza uydurulmuş, bazı kere buna dikkat edilmemiştir. M da, çok şahsi bir imlâ kullanılmıştır. Meselâ:

Cinnî vü perri vü âdem üstüne 117

mısraındaki *cinnî*, *perri*, *âdem* kelimeleri arasındaki atıf و ları *cinnî vü perri vü âdem* (جنیو پریو آدم) şeklinde bitişik olarak yazılmıştır ki, XIV. ve XV. yüzyıl metinlerinde arasına rastlanan bu imlâ tarzı R da yoktur.

b) Fonetikte de bir düzenlilik bulunmamaktadır. M da hareke olmadığından, fonetiği tam tesbit etmek mümkün değilse de, hareke konulmuş olan kelimeler de birbirine uymuyor. Fakat, R da yuvarlak *u*, *ü* vokalleriyle ifade edilen heceler, M da daha çok düz ve geniş *ı*, *i*, *e* vokalleriyle ifade edilmiştir. Meselâ R da *gâtürdük* 1 kelimesi M da *gâtirdik* 1; R da *istâyü bilür* 7 kelimesi M da *istâyî bilür* 7 R da *kendü* 144 kelimesi M da bazı kere *kendî* 174; R da *gelsün* 12 kelimesi M da *gelsin* 11 şeklinde tesbit edilmiştir.

Bunun tam tersi de görülmektedir: Meselâ R da *özini*, *yüzünü* 151 şeklinde tesbit edilen kelimeler, M da *özünü*, *yüzünü* 181 şeklindedir. Bununla beraber bu ve buna benzeyen kelimeler M da şöyle de tesbit edilmiştir: *özî*, *kendüzi* 13.

R da *a* ile yazılan bazı kelimeler M da *e* ile yazılır. *yîrsâ* 14, *yîrse* 13; *girursâ* 13, *girirse* 12; *çâşni-gîr* 13, *çeşni-gîr* 12 gibi. Bunun tersi de vardır: *manzar-gehî* 11, *manzar-gâhî* 10; *pâdişeh* 1, *pâzişâh* 1 şeklindedir.

Konsonlarda da ط lar bazı kere د ile tesbit edilmiştir. R daki طونمش 142, M da دنمش 172 şeklindedir. Bunun tersi de görülmektedir.

c) R da *ص* ile yazılan *şāç ü şākal* (صاچ و صاقل) 140 kelimeleri M da *ساج وسقل* 169 şeklindedir.

d) R da *bīgi* 13 kelimesi M da *gībi* 12 olarak tesbit edilmiştir.

e) Her iki nüshada birbirinin aynı olan beyitlerin sayısı 25 i bulmuyor. Öteki beyitlerle mısralardaki kelimeler ya yer değiştirmiş, yahut mısralar büsbütün başkalaşmıştır.

f) M daki fazla beyitlerin asıl metinde bulunduğu çok şüphelidir. İfadenin gelişine bakar ve müellifin tasavvuf anlayışını gözönünde tutarsak, bu beyitlerin çoğunun sonradan eklenmiş olduğuna hükmedebiliriz.

Meselâ :

a) M nın, R da bulunmayan 35. ile 46. beyitleri arasındaki 10 beyitin asıl metinde olduğu şüphelidir. Hususiyle :

Evlüyādür ‘āleme aydın viren
Evlüyādür bû gönül rencin süren
Evlüyā öldi sebep bû renclere
Ma‘den öldi evliyā bû genclere 43-44

beyitlerinde, birinci beytin ikinci mısraındaki *süren*, kovan anlamına geldiğine göre, ikinci beytin birinci mısraında, evliyanın bu rencelere sebep olduğunun söylenmesi birbirini tutmıyor.

b) R da bulunan :

Bellū bildüm yār degülsin sen banā
Ben bañā yār isterem tãpū sañā 50

beytine karşılık, M da şu iki beyit vardır :

Bellū bildüm çün degülsin bañā yār
Ben nicāsī dütayım sende karar
Çünki bildüm yār degülsin sen bañā
Ben yeñi yār isterem tãpū sañā 61-62

Görülüyor ki R daki beyit bozulmuş, aynı anlam M da iki beyitle ifade edilmiştir.

c) R da beyitler şöyledir :

Tut ki rahmeylāmedün insānlara
Ahı rahmīdāyidün hayvānlara
Bir du‘āylā kāmūsın kılduñ helāk
Ben katuñda tırmazam ben iy melek 91-92

Buna karşılık, M daki beyitler şöyledir :

*Ṭût ki rahmeylâmedün hayvânlarâ
Bâri rahmîdâyidüñ insânlarâ
Bir du'âyile kâmu kılduñ helâk
Ben katuñda durmazam iy Nüh-i pâk* 105-106

Burada M ifade bakımından daha uygun görünüyor.

d) R nın, M da bulunmayan 96. beyti, 95. beytin birinci mısraının tekrarından ibaret olduğuna göre, sonradan eklenmiş benziyor.

e) M da 139. ile 140. beyitler aynı fikrin tekrarından ibaret olduğu için, R da olmayan bu ikinci beytin sonradan eklenmiş olduğu anlaşılıyor.

f) M nın, 113. beyti ile 124. beyti arasındaki 10 beyit R da yoktur. Bu beyitlerde, Fakr, Davut Paygambere uğrıyor. Bu, ter-tip bakımından yerindedir. Fakat ifade bakımından şüpheli olduğundan asıl metinde olup olmadığı belli değildir.

g) M nın, R da olmayan 155. 156. 157. beyitleri gerçekten fazla görünüyor.

h) M nın 181. beyti ile 189. beyti arasındaki 7 beyit R da yoktur. Bu beyitlerde, Fakr, Muştafâ'dan ayrılarak 'Alî'ye varıyor; 'Alî şu beyitle tasvir edilmektedir :

*Şâhı- sultân-ı 'Aliyyü'l Murtażâ
Ma'nide farkölmaz andan Muştafâ* 188

ki, 'Aşık Paşa'nın tasavvufta "ehl-i sünnet akideleri"nden ayrıldığı düşünülürse bunun sonradan eklenmiş olduğu kolayca anlaşılır.

Bu misaller, her iki nüsha arasındaki farkı göstermeğe yeter. Bunun içindir ki, nüsha farkı göstermektense M daki *Fakr-nâme* yi de ayrıca tesbit etmeyi uygun buldum.

M da ancak bir kaç kelimedede hareke bulunduğundan, bunlar hareketlerine göre tesbit edilmiş, öteki kelimelerin imlâsında R ya uyulmuştur.

Roma nüshası :

DĀSĪTĀN-I FAĶĪR-NĀME-İ ‘ĀŞIK PAŞA ¹

Nevvere’llahü kabherhu ²

- 1 Allah ādın yine gātürdük dile
Kim bizā öl Pādişeh raḥmet kıla
Allah ādi öldi evvel zikrümüz
Görelüm bir nāye İrer fikrümüz
- 3 Yölümüzü isteyālum fikrile
Tā’ate meşgöl ölālum zikrile
Fikrile er yöl bülncāgaz Haḳā
Dāneye aldānuben düşmez faḳā
Ben sizā sizden yaḳınvendür çün öl
Geldi bñ gez göñülā tüş öldi yöl
- 6 Fikridicek kişiyē bñ seyr-i zāt
Tögrü yölü gösterür bñlur necāt
Meşhür olupdur ki istāyen bñlür
Şöl bñlur ānī ki istāyübilür
Seyridicek kendü kendüde kişī
Hāhki istāmek ölur her işī
- 9 Çün ki sevgüye göñül öldi turāḳ
Fikr İrdi seyre yāndurdı çerāḳ
‘Aḳl nāyib öldi bekler öl evī
Kim ḳömāyā girmegā anda dīvī
Göñül ölicak Haḳuñ manzar-gehī
Haḳdür istāmek kişī anda şehī
- 12 ‘Işḳ ḥöd ilçidürür gālür sañā
DİR añā ‘āşik olan gelsün bañā

¹ Metinde, *Dāstān* ve *Faḳr-nāme* kelimeleri yukarda gösterildiği şekildedir.

² *Nevvere’l-lahü kabrehu* = Allah onun kabrini nurlandırın.

- Nefs daḥî hem âra yirde çâşni-gîr
Ne girürsâ âline ḳurd bîgi yîr ¹
- Şöl bir ac ḳurd bîgidür nefis kendüzî
Kim cihânî yîrisâ t̄oymaz ḡözî
- 15 Būnlaruñ hareketlerî cāndandürür ²
Zîre cānuñ gālişî andandürür
- Cān çū emrîdür Hāḳun geldî sañā
Sîni ‘āşîḳ eyledî girū añā
- Hāḳḳı būnlardan yiğîrek öl bilür
Öldür ancak kim bülāra yöl bülür
- 18 Ānuñilādür ḳamū cünbîşümüz
Öl gidicek cümle ḳālur işümüz
- Ten aletdür işleden öldür işî ³
Cāndur āḫır añlağıl sen iy ḳişî
- Cān sebeb öldî vü bildūñ ismūñî
Cism içinde añladuñ hem ḫuşmuñî
- 21 Cān degülmissā sañā kimsāne ād
Virmeyeydî ḳāleyîdūñ şöyle yād
- Şimdi cān virdî sañā çūñkim Çeleb
Sen seni bildūñ ānî ḳılığıl taleb ⁴
- Bes anūñçūñ sāña virdî öl cānî
Kim ḡönülde isteyāsin sen ānî ⁵
- 24 İşbū s̄özden maḳşūdumuz öldürür
Ḳullarā istāmek ānî yöldürür
- Çūñ şerî‘at bize yöl öldî ḳıyām
Bes ḫarîḳat ānî vārmaḳdur tamām

¹ *Eline* kelimesi üstündeki harekeler, metinde kelimelerin imlâsını vezne uydurmak hususunda ne derece dikkat edildiğini gösteren güzel bir misaldir. *El* kelimesinde imlâ harfi olmadığı halde, *e* uzun heceyi karşıladığı için *a* şeklinde med ile gösterilmiş, ayrıca *e* yi de belirtmek için, meddin üzerine hareke konulmuştur.

² Vezin zaruretiyle *harketleri* diye okunacaktır.

³ Burada da *alet* kelimesi, yukarıda gösterdiğimiz misalin tam tersine olarak, *a* hecesi uzun olduğu halde kısa okunacağı için *a* nun üzerine önce hareke, sonra da onun üzerine med işareti konulmuştur.

^{4, 5} *Anı* kelimesinin birinci hecesi üzerine, çekilsin çekilmesin, med ve hareke konulmuştur ; bu mısralarda olduğu gibi.

- Bū şerī‘at öl Rasūl aqvālidür
Hem tarīkat kılduğı ef‘ālidür
- 27 Bes haķıkat maķşūda irmekdürür
Ya‘nī er Haķķi yaķın gōrmekdürür
‘İlme silāhum dir öl Şahib-tarīk
Edebinden ānı eylāmiş refiķ
Ķanā‘ate kendū ad ūrmış öl ‘Aziz ¹
Ķāmūsini bize eylāmiş temiz
- 30 Faķra faķrī dīr añā öl iħtiyār
Ānuñilā ķilurem dir iftiħār
Sen şalāvāt gātūrūriseñ añā
Faķrını gōstāreyin bir bir sañā
Faķrū faķrī dīdi Aħmed ya‘nī ne ²
Diñle imdī şerħ idāyim ma‘nī ne
- 33 Faķrun evvel bilmişidük ādını
Şōra şōra şimdi būlduķ dādını
Sizde faķrun şōhretile ādı vār
İlle bizde ādı vü hem dādı vār
Yiri gōķi yāradıcaķ öl Ķadīm
Faķrı bir ħōş ķuş yaratmış öl Kerīm
- 36 Ķudretinden şōyle naķş ūrmış añā
Kim görenler naķşını ķālur tañā
Cümle ħüsni kıldı öl ķuşda kemāl
Eytdi vār sen Faķra öl Şahib-cemāl
Dürlü dürlü rengile düzdī ānı
Kim görānuñ sāvinür gōñli cānı
- 39 Öl ķuşı kıldı çū bir key ħüb-nihād
Faķr virdi şōñra döndi añā ād
Dīdi vār uç ‘ālemi geşt it tamām
Kim būlāsın sen sañā bir ħōş makām

¹ Misarada vezin yoktur.

² *Faķrū faķri*, الفخر فخرى = fakırla övünürüm; bir hadistir.

- ‘İzzetüm hakkı senî kōşem añā
Kim kamūdan sevgülū olā bañā
- 42 Faqr çünkim girdi bū dürlü tōnā
Ūçdı kim bir sevdügi yirde kōnā
Gördi ‘arş kim bir laṭif nesne geçer
Dürlü dürlü rengile bir kūş ūçar
‘Arş çığırdı ol kūşî kıldi ṭaleb
Sördi ādın kim ne kūşsin iy ‘aceb
- 45 Tangrı bİLür ‘āşık öldüm ben sañā
Dilerem kim mūnis olāsın bañā
Faqr kendü ‘arşe bildürdİ ŌzİN
Dāhi birkāç bile söyleşdi sōzİN
Faqr eyitdi çÜN degülsin bāña yār
Ben nicāsī ṭutaym sende qarār
- 48 Çünki Er Raḥman ‘alā’l-‘arşi’stevā¹
Dİnilicek bitdi sende bir hevā
Ōl sebebden sen senİ gōrdüñ ūlū
Bİze kaçan yār olİser sen hūlū
Bellū bildüm yār degülsin sen bañā
Ben bañā yār isterem ṭapū sañā
- 51 Dürlü dürlü rengile ūçdı bū kūş
Görelüm kim kİme olur yōlu ṭuş
Ūça ūça geldi kürsİ kātınā
Kürsİ baḳdı ol kūşuñ hey’ātınā
Kürsİ eydür Faqra ol bāñā mūnis
Ṭūr ḳatumda ben olāyın sāña İş²

¹ Er Raḥman ‘alā’l-‘arşi’stevā : Er Raḥmanü‘alā’l-‘arşi’stevea = Allah arş üzerine istiva etti, yani Allah arşı kapladı (Kuran, Taḥa suresi, ayet 5). *İstiva* kelimesinin bir anlamı da, *istıla etmek*, *kaplamaktır*. ادْو، مصطقی، استوی، علی
‘alā, istevā, Muştafā, ednā gibi şonu, ā okunduğu halde ی (elif-i maḳsure) ile yazılan kelimelerde bu ی harfini tesbit edecek ayrı bir işaret olmadığından, bunlar da ā ile gösterilmiştir

² İş = eş.

- 54 Faqr eydür sen iş ölmazsın bañā
 Vesi‘a kürsi d̄inildi ç̄ün sañā ¹
 Öl sebebd̄en ç̄ünki öldüñ müftehir
 Sini gördük eylemezsın bāña hır
 Üçdi andan indi geldi cennete
 Cennet ānī da‘vet eyler ni‘mete
- 57 Cennet eydür Faqra gitmā b̄unda t̄ur
 Sākiz uçmāguz iç̄ümüz t̄ölü h̄ur
 Yidürävüz biz sañā dürlü şimār ²
 Gitme irak b̄unda sen eyle qarār
 Kancerū seyrīdesin b̄undan geçüb
 Yiğ yirā mi kōnasın b̄undan uçub
- 60 Cümle peygāberlere b̄izüz mekān
 Kāmū nesne fānīdür biz cāvizān
 B̄izüz āhır evliyālāra t̄urāk
 Bizdedür öl hulle vü t̄ac ü burāk
 Faqr eydür cennete iy h̄oş maķām
 Sen senī öğd̄üñ s̄öz̄üñ öldi tamām
- 63 Key begāyetdür senüñ ma‘mūrlıgūñ
 İlle yāvuz b̄u senüñ mağrūrlıgūñ
 Müftehirsın sen b̄u h̄uld ü h̄ürile ³
 T̄urmağum yōkdur benüm mağrūrile
 Üçdi andan dāhi öl k̄uşlar şehī
 Üş günāşe ügradī geldi rehī
- 66 Ḡördi ḡüneş ānı b̄uncā rengile
 Kendüzīne ündedi yüz yengile
 Eytdi gel t̄ur b̄unda iy devlet k̄uşī
 Yavlaķ oñar bānı ḡörānuñ işī

¹ Vesi‘a kürsi: وسع كرسية السموات والارض = Onun (Allah)ın kürsüsüne yerler ve gökler sığar (Kuran, Bakara suresi, āyet 255).

² Şimār = yemişler.

³ Huld = cennet. Hür = huri.

- 69 Ṭur atumda eyleyem s n  vef 
 G rmey sın b nda hi cevr   cef 
 Far eyd r g nee sen h d ey 
 İlle n dem kim b su n yavla kay 
 arkı arb  seyridersin ubh u  m
 Bir iki g nde iu n  lmaz tam m
 B  h l le  b te‘abd dur  z n
 Ben gid rem d hi ne d rur s z n
 72  dı  l devlet ui ind  yira
 Kim  z ne bir ur s  yir g r 
 Yir ıgirdi Fara eyd r gel iy y r
 Gitme b ndan bende sen ilg l ar r ¹
 B nda anc  d rl  ni‘metler biter
 Kim b  c mle y radılmia yiter
 75 Ṭur atumda kim yiy sin iesin
 Cevl n  rub ahr larda  asın
 Far eyitd  d ndi y re h  su’ l
 Sende  kdur ni‘met    v r u m l
 Sende ur na gerekd r pieler
  z n  zun  n lar endieler
 78  nki b nc  cisme  ldu n sen biik
 Bes b r da biz d hi  pd k iik
  dı andan  deme geld  tizi
  dem  t m zile  ldi s zi
  dem  ni da‘vet eyler kend y 
 Kim y r  l  c mle h linden uy 
  dem eyd r Fara  l b n  refi
 Gitme benden bile v r lum ar
 Ben dil rem kim  lam s n  ur 
 T r atumda sen d hi gitme ir 

¹ Metinde *bende* kelimesi بئيدہ eklindedir ki, burada *b* den sonraki nokta fazla olsa gerektir.

- Faqr eydür Ādeme kim iy şafā
Sen mükerremsîn ü t̄ac-ı aştafā
- 84 İne Allaha ’ştafā Ādem sañā¹
Geldi āyet kim melek ƣaldī tañā
Çıkduñ uçmākdan ƣılübānın günāh
Tevbeñi soñra ƣabūl ƣıldī İlah
Sen mükerrrem gōrdūñ Ādem ōzünī
Ben gidārem muhtaşar ƣıl sōzünī
- 87 Ādemīle Faqr söyleşdi tamām
Gitdi Ādemden Nūhā geldī benām
Nūh göricek Faqrı eylādī taleb
Eytdi gel sīnī bañā virdī Çeleb
T̄ur ƣatumda gel bañā yār ōl bile
ƣılmayāsın kimseyā benden gile
- 90 Faqr eytdī Nūhā kendū ƣavmuñā
Nitdūñise ānı İdāsın bañā
T̄ut ki raħmeylāmedūñ insānlara
Āhı raħmīdāyidūñ hayvānlara
Bir du‘āylā ƣāmūsın ƣılduñ helāk
Ben ƣatuñda t̄urmazam ben iy melek
- 93 Faqr Nūhīle tamām itdī sōzī
İbrahīme geldi şimdī kendüzī
Faqr gōrdī İbrahīm eydür añā
Būnda t̄ur kim dōnmişem Haƣdan yañā
Faqr eytdī yılduzā Rabbī didūñ
Āyı göricek añā pişman yidūñ
- 96 Yılduzī gōrdūñ ki yiğdi nūr-ı māh
Bū ūlūdur bū ōlā didūñ İlah
Gūneşī gōrdūñ ki āydan yahtulū
Bū kez añā Rabbī didūñ iy delū

¹ *Inne’llaha’ştafā Ademe...* = Allah Ademi... ısfita etti, yani beğenerek seçti
(Kuran, Āl-i ‘Imrān suresi, āyet 33).

- Sen gümānlanduñ sōzūñde key ‘azīm
Bāna ‘ārdur sende ōlmaqlık muķīm
- 99 İbrahīmde dāhi tutmādī ķarār
Faķr ſimdī Mūsiyā geldī iy yār
Mūsī eydür Faķra iy mürġ-ı laķif
Ṭur ķatumda gitme (iy) ōl bāñā ħarīf ¹
Ma ‘sūmiken Fir‘avne ṭāpañçalar ²
Ūrmuşam kim tāña ķaldī niçeler
- 102 Ūhlūġumda çū ūş geydüm ‘abā
Dünyelikde bir ‘aşām vār bir ‘abā
Faķr eydür sen teċelli ōzūñā
Diledüñ kim ġörineydī ġözūñā
Rü‘yetī sen sāna eylādüñ ṭaleb
Ṭūr ṭāġına rūzi ķıldī ōl Çeleb
- 105 Sen rızāyi ġözleyūben ṭurmaduñ
Dilemāyen ġördi vü sen ġörmedüñ
Dōst ķatındā sīni ġörmādüñ ħaķir
Bellū bildüñ dāhi ōlmāduñ faķir
Kō ġidāyin yār bir yār isteyū
ġelmedüm ben būnda aġyār isteyū
- 108 Faķr mūnis ōlmādī çūn Mūsiyā
Ūçdı andan tā ki geldī ‘İsiyā
‘İsi ġördī Faķrı ķıldī iħtiyār
Eytdi gitme bile ōlālum iy yār
Ben arī rūham benī eyle temīz
Bīni ġökler da‘vet itmişdür ‘Azīz
- 111 Ķanā‘atden ķūtum ōlursā nebāt
Çōķ ōlülāra du‘ām virdī necāt
Tenden ōl dürlū ṭōnī yād eyledüm
Geydūġümü ūşde lūbtād eyledüm ³

¹ Vezin bozuktur. *İy* kelimesi fazla görünüyor.

² Vezin bozuktur.

³ *Lūbtād*: Arapçada *libāde* yünden yahut keçeden yapılmış hırkaya denilir. *Lūbtād*, bu kelimedden bozma olsa gerektir. Bu kelime M da *nemmād* olarak geđer ki, *nemed* Farsçada yün hırkaya denilir.

- Faqr eyitdī ‘İsiyā naşrāniler
Sāña ūş Tangrınuñ ögli dīdiler
- 114 Töhmet ikī öhcāgaz iy Rasūl
Lācerem kim kişiyī eyler melūl
Faqr çünkim dīdi kendū rāzınī
Ma‘niyile kesdi halkdan sōzinī
Ūçdı andan tā ki geldi Aḥmede
Öl nebiler serverī Muḥammede
- 117 Faqr gördī Aḥmede virdī selām
Āldı ‘izzetle selāmın öl İmām
Dōndi Aḥmed Faqra eylādī cevāb
Eytdi kimüñsin bañā bildür şavāb
‘Ālemüñ rengin Çeleb virmiş sañā
Kime mūnis ölisersin eyt bañā
- 120 Bōyle görklū vü mūnaḳḳaş hem zarīf
Hiç bilür mīsin sañā kimdür ḥarīf
Faqr gördī bir ḥüsün şāhib-cemāl
Luṭf ü ḥulḳ u devlet öl bāşda kemāl
Āyı vü günī ḥacil eyler yūzī
Şekkerüñ tengin bōzar her bir sōzī
- 123 Ālnı dārından gül ü reyḥan biter ¹
Sōzi cümle ‘āleme raḥmet yiter
Gōnli ālçaḳ menzili yavlaḳ refī‘
Öl ölişer ĩrte şuḳlū yā şefī‘
Nā ki sōyler sōzleri gögā āgār
Şükr-i nāsī üstine raḥmet yağār ²
- 126 Gōñli rūşen hem mūnevver fikrile
Dīli dāyım tesbīh eyler zikrile
Yūriyicek gölgesi düşmez yire
Faqr eydür būncılāyım kim göre

¹ *Dārından* = terinden.

² Baştaki iki kelime *şükr-i nāsı* şeklinde okunabiliyor; fakat emin değilim.

- Düşdi Faḫruñ Aḫmede maḫabbetī
Cān ü dille arzū kıldı vaşlatı ¹
- 129 Faḫr gōrdi kim vücūdi pākidür
Eytdi māger bū Haḫuñ levlākidür ²
Dōndi Faḫra eydür öl şāhib-kerem
Agyārīçün dünyede sen yīme gam
Çünki Faḫra virdi öl bir ḫōş ḫaber
Kim benümsin ayruḡā kılmā nazar
- 132 Dāḫi Aḫmed kāmūdan kesdi ūmū
Haḫ rızāsī öldi maḫşūdī kamū
Çünki kōrkū öl ere öldi sirāc
Haḫdan ārtuḫ kılmadi hiç ihtiyāc
Kendüzinden kendü yōḫ öldi İmām
Belki kendü kendüligidi tamām
- 135 Şaḫladı sırrı ōzin gōrdi ḫaḫir
Öl ḡaniken kendüyī bildi faḫir
Dāḫi faḫrū faḫrī didi öl ‘Aziz
Kim bū sözi añlayā ehl-i temiz
Faḫrile kıldi Rasūl çün ihftihār
Faḫra beñzer dünyede görklü ne vār
- 138 İlle alçaḫlıḫdürür faḫruñ işi
Ölmasā küfre yaḫındür iy kişi
Kimi murakḫa‘ geyür bāşında tāc ³
Kimse bilmez ānı tōḫ mīdür ye āc
Kimi köhne ḡayūben ḡazer cihān
Kimi şāç ü şāḫal eylāmiş nihān
- 141 Kimi mizer şārınur ḡayür ḫarā
Kimi bāş açuḫ yālm āyaḫ yārā

¹ *Vaşlat* kelimesi *vaşlat* olarak harekelenmiştir.

² *Levlāke levlāke lemā ḫalaktü'l-eflāk* لا خات الا فلاك = Eger sen olmasaydın felekleri yaratamazdın. Bir “hadis-i kutsi”dir ki, yukardaki *levlāk* kelimesi bu hadisten alınmıştır.

³ *Murakḫa‘* = yamalı

- Kîmi bir tennûre tûtınmış hemîn
 Ölüminden õñ geçürmiş mâtemîn
- Kîmi dîlânür kıılır halka şevâb
 Her kapûda işidür biñ biñ cevâb
- 144 Kîmi kendü desti rencin yir yūrır
 Dâhi halkuñ nüktesiyle erir
- Kîmi muķîm hücrede bekler maķâm
 Kullık eyler gālürisâ hâş u ‘âm
- Kîmi tãğlarda gezer girmez şārâ
 Tangrı ‘ışkından olupdur āvarâ
- 147 Kîmi bir hırka giyür dîlük dîlük
 ‘İşk elinden cigeri dâlük delük
- Kîmi fakrın gizlemiş geymiş kabâ
 Kîmi geymiş tânine yūñden ‘abâ
- Bōyanubdur dürlü dürlü rengile
 Her birî ister Hâkı yüz yengile
- 150 Gürdügi dem birbirisini bilür
 Ālin āyāğın öper hizmet kılür
- Birbirinden ednâ görür özini
 Dâhi āyağdan gōtürmez yüzini
- Niçe kim bünlar bû Fakra yâr ölür
 Bilmeyenler bünlarâ agyâr ölür
- 153 İş olâ yöldâş olâ ol yâr sañâ
 Ānuñilâ vârasın aņdan yañâ
- ‘Āşık elden kōma ol yâr etegin
 Tâ kim ilte ol seni Hâķķa degin
- Cümle dürlü sōzden öldürür bilü
 Her kim āni bilmedi öldi delü
- 156 Yāruñ öldur kim seni ünder Hâķâ
 Vir añâ kendüzüñi gōnder Hâķâ
- Küllü terkîit sen seni ol yāra vir
 Vārġuñ şöl bir nefes ikrāra vir

- Ger giderseñ dünyeden ikrârile
Vâr olâsın tâ ebed dîzârile
- 159 İy Hudâyâ tögri yöldan ırmağil
Kendü 'ışkuñdan bizî âyırmağil
Dostlaruñ yūzî şūyiçūn iy 'Celil
Diñleyāna sen şafalık rūzı kıl
Serāser heme 'aybīm bidīdī vü harizī¹
Zihī kâle-i pür 'ayb zihī luṭf-ı harizār

¹ Farsça beyitin karşılığı: Baştan başa bütün aybız; gördün ve satın aldın. Âferin ayıp dolu kumaşa; âferin satın alanın lûtfuna.

DĀSTĀN-I VAŞF-I HĀL-İ HER KESİ ¹

- 1 Vaşf-ı hāl eydem sañā diñlāriseñ
Diñleyüb sōz ma'nisin añlārisen
Añlamakdur diñlemāñüñ dīlegī
Añlayā kim vārisā uşşī ōgī
- 3 Uşlū ōldur kim bilā kendū hālin
Gōzlū ōldur kim gōrā kendū yōlın
Ādemī ōldur ki vākıfdur hāle
Bağmayā ōl māziye müstağbele
‘Ağıl ōldur kim yōlī toğrī varā
‘Aşık ōldur kim cānın ‘ışka vīrā
- 6 Şākir ōlā hāline her nāyise
Vağtinī hōş gāçurā kändāyise
Zīre bū cümle cihān üç bağşdür
Kudret ālınden yāzılmış nağşdür ²
Māzī vü müstağbel ü hāldür ‘ayān
Üşbū üç halde geçer cümle cihān
- 9 Māzī geçdī ōl girū gelmez ele
Kim bilür müstağbelī nīcā gele
Hāl içinde bıldılar cümle demī
Hāline hazır ōlandur ādemī
Halk kimī geçmişi sōyler āvınür
Kimi gālāyīse kūyer sāvinür
- 12 Nağd içinde her ne kim h‘ān vārisā
Yāraşur ōl her ne kim sōylārisā

¹ Vaşf-ı hāl'de müellifin adı yoktur. Fakat bu mesnevi ile Fakr-nāme, dil ve ifade bakımından birbirine o kadar benziyor, fikir bakımından da birbirini o derece tamamlıyor ki, başlıkda ‘Aşık Paşa adı geçmemekle beraber, Ğarīb-nāme-nin sonunda, müellifin Fakr-nāmesiyle gazeli arasında yer alan bu küçük mesnevi'nin de ‘Aşık Paşa'ya ait olduğuna hükmetmekte tereddüd etmiyoruz.

² Nağş=nağş.

- Geçmiş âş nîzîvirür âc kârınâ
Ye kuyâ mî âc olanlar yârınâ
- Kāmū ‘âlem naqd içinde kıldürür
Naqd erî her nâ ki dîrsâ öldürür
- 15 Üşbū sōzâ ger tanuq istâriseñ
Eydeven ger ‘ışkile diñlârisen
Bağ ki ‘ömrüñ dünyede geldi şūñâ
Üç gün içinde geçer õñden şõñâ
Bir günî şöldur ki geçdî irmez el
Õl geçen dünyâ degül öldî ezel
- 18 Bir günî şöldur ki dâhî gelmedî
Âhiretdür dâhî dünyâ ölmadi
Dünki geçdî yârınâ irmez elüñ
Gör bû demde nâyile gâçer hâlüñ
Niçe hâlde vâriseñ öldur işüñ
Öliserdür kendü hâlüñ yöldäşüñ
- 21 Çünki geldî cümle ‘ömrüñ bir deme
Key şakın öl bir demî virmâ gama
Eytdi Peygâmbere ki dünyâ bir sâ‘at
Õl sâ‘atde yöldäşüñ ölsün tã‘at
Tã‘at içinde geçür öl bir demî
‘Ömrini böylâ sürendür ademî
- 24 Ayrügi hayvândürür başdan başâ
Nefsin ütârur yürür kâşdan kâşâ
Nefsile işlânen iş tã‘at degül
Hak kâtunda öl tã‘at ölmaz kabül
Tã‘at öldur kim Çeleb ‘ışkiyile
Cân gönül yöldäş ölä dün gün bile
- 27 Çün gönül tãğıldı dünyâ işine
Õl kişî kandâ irer yöldäşına
Kāmū ‘ömrüñ dünyede bir demdürür
Anı dâhî endîşe yile virür

- Hâzır  l  l bir dem  virm  yile
  unki dem ge di gir  gelmez ele
- 30 Bir dem i inded r  l kadr-i d n 
 H line h zır  lan b lur  n 
 Kimsen  kim bir dem n  adrin bile
 Ne dilers  ol dem i inde b la
 İy y renler b  dem n  adrin bil n
 G nde y z bi  gez H ka Ő krin  lu n
- 33   ni  l kims neler kim v rid 
 Y l i inde y ldaŐ   hem y rid 
 B  ma  mda ge diler birin birin
 Her bir n n bir kişi t td  yirin
 V rd  b nlar   m s   l menzile
 Her biri dirli ini ilt  bile
- 36 B  ma  mda h ller  n ceydise
 İlt diler and  bile her n yise
 Dirli  n va t  b  demd r iy.....¹
  unki dem ge di gir  gelmez b yık
  unki ge  rgil b  dem   uŐ a yime²
 Y rna b  benin n dem dime
- 39 Y z n  topra a ind r dembedem
 Dem b  demd r dem b  demd r dem b  dem

¹ Fotokopide bu kelime  ıkmamıŐtır.

² Vezin yoktur.

Bİ'SMİ'LLAHİ'R-RAHMANİ'R-RAHİM¹
HİKÂYET-İ FAKR-NÂME RİVÂYET-İ 'AŞIK PAŞA

Rahimehu'llah²

- 1 Allah ādın yīne gātirdik dile
Kim bize öl pāzişāh rahmet kıla
Allah ādī öldī çünki zikrümüz
Görelüm kim nāye İrer fikrümüz
- 3 Yölümüzī ārayālum fikrile
Tā'ate meşgöl ölālum zikrile
Kendüzünden kim ki yöl büldī Hāka
Büliserdür bigümān 'ömr-i baķā
Ben sizā sizden yakīnvendür çün öl
Geldī bū kez göñüle tüş öldī öl
- 6 Fikr idicek kendü seyrānında zāt
Tögrı yöl göstārur u bülur necāt
Meşhūr olubdur(ur) ki istāyen bülur³
Şöl bülur anī kim istāyī bilür
Çün maḥabbet göñüle öldi turāķ
Fikr irdī anda yandurdī çerāķ
- 9 'Aķl nāyib öldi bekler öl evī
Kım ķōmāya girmege andā devī
Ölceķ göñül Hāķuñ manzar-gāhī
Hāķdur ķişi istemek andā şehī⁴
'İşķ-ı Hāķ elçiyile gālır añā
Dir añā 'āşık olan gelsin bañā
- 12 Nefs olmış öl arāda çeşnī-gır
Nā girirse āline ķurt gībi yır

¹ Bi'smi'llahi'r-Rahmani'r-Rahim = Rahim ve Rahman olan Allahın adıyle.

² Rahimehu'llah = Allah ona rahmet etsin.

³ Vezin yoktur, Olubdurur ki, olubdur ki olacaktır.

⁴ Vezin yoktur, ķişi istemek, istemek ķişi şeklinde olursa vezin düzelir. Netekim

- Şöyle bir âc gözlü kurtdürür özi
Kim cihâni yirse tōymaz kendüzi
Bunlāruñ harketleri cāndandürür
Zire cānuñ nālişi andandürür
- 15 Cān Çalābuñ emrile geldi sañā
Sānı ‘āşık eyledi giri sañā
Hem bülardan Hakkı yiğrek öl bilür
Öldür ölkim āra yirde yöl bulür
Ānuñiledür kamū cünbişümüz
Öl gidicek cümle kālur işümüz
- 18 Ten āletdür işleden öl āleti
Cāndur āhır añlāgıl bñ hāleti
Cān sebep öldi ki bildüñ ismiñi
Cism içinde añlāgıl hem hışmıñi
Cān degilmissā sañā kimsāne ād
Virmeyeydi kālāyidüñ şöyle yād
- 21 Şimdi cān virdi sañā çünkim Çeleb
Sen seni bilmeklige kılğıl taleb
Pes anuñçün sāna virdi bñ cāni
Kim gōñülde isteyāsın sultāni
Üşbñ sözden maşşūdumuz öldürür
Bunlār āni istemāge yöl tūrur
- 24 Çün şerī‘at bize yöl öldi maşām
Pes tarīkat āni bilmekdür tamām¹
Ma‘rifet seyr-i sülükidür anuñ
Hem anuñdur hem senüñdür hem benüm²
Pes haşīkat maşşūda irmekdürür
Ya‘ni er Hakkı yakīn görmekdürür
- 27 Çün şerī‘at Muştafa akvālidür
Hem tarīkat kıldığı ef‘ālidür

¹ Bu mısraın kenarında nüsha farkı olarak şu mısra kaydedilmiştir:

Pes tarīkat yōla gümek iy hümām.

² Beyitte kafiye yoktur.

- Çün haķikate aĥvālüm didi¹
Ma'rifete hem re's-i mālüm didi²
İlme silāhum didi Şāhib-ṭarīķ
Ādebinden ĥavfı eylāmuş refīķ
- 30 Kanā'ate kenzüm dimiş öl 'Aziz³
Kāmusınī bīze eylāmuş temiz
Faķra faĥrī didi çün öl iĥtiyār
Ānuñile ķilaram dir iftiĥār
Faķra faĥrī didi Aĥmed ya'nī ne
Diñle imdi eydeyim kim ma'nī ne
- 33 Sen digil şallū 'aleyh'il-Muştafā⁴
Faķrı ben şerĥ eyleyāyim iy şafā
Faķruñ evvel bilmişidük ādınī
Şōra şōra şimdī būlduk dādınī
Şōhretile ĥalkda Faķruñ ādı vār
İllā bizde dürlü dürlü dādı vār
- 36 Her ki Faķruñ lezzetin bildi tamām
Faķr evi öldi añā taĥķiķ makām
Öl kişinüñ 'aklı ĥōş kāmildürür
Gōñli şaffi kendüsi 'ākildürür⁵
Hem işi öl ibtidāsından şōrar
Dōner āni intihāsından gōrür
- 39 İbtidāsın intihāsın zabd ider⁶
Yōlı bilür menzile andan gider
Faķruñ evvel menzili abdālimiş
Ya'nī abdāl tebdil-i aĥvālimiş

¹ Vezin bozuktur.

² Vezin bozuktur. Eğer *re's malüm* tarzında okunursa vezin düzelenilir.

³ Vezin yoktur.

⁴ *Şallū 'aleyhi'l-Muştafā*=Mustafaya dua ediniz, aulamınadır. Fakat bu Arapça ibare yanlışır. *Mustafa* dedikten sonra *aleyhi* zamirine lüzum yoktur. Bu beyitin de sonradan eklenmiş olduğu muhakkaktır.

⁵ *Şaffi*=saf, temiz.

⁶ *Zabt* kelimesi burada bu şekilde yazılmış.

- İllā bũ halkuñ gōzũnde key haķır
Haķıķatte menzili faķruñ faķır
- 42 Gelmeseydĩ ‘āleme faķruñ ōzĩ
Gōrmeyeydĩ pes münāfıķlar gōzĩ
Evliyādür ‘āleme āyđin viren
Evliyādür bu gōñül rencin süren
Evliyā öldĩ sebep bũ renclere
Ma‘den öldĩ evliyā bũ genclere
- 45 Yirde gōkde faķr gibi bir daķı
Gelmedĩ gelmāyiser Tañri haķı
Yiri gōkĩ yāradıcaķ ōl Kađim
Şōñra bir hũb kuş yāratmış ōl Kerim
Kudretinden şōyle naķş urmış añā
Kim gōren hayrān ōlub kālur tañā
- 48 Cümlesini kıldı ōl kuşda cemāl
Dĩdi vār sen Faķra ōl Şāhib-kemāl
Dürlü dürlü rengile düzdĩ anĩ
Kim gōrānuñ sāvinür ‘aķlı cānĩ
Ōl kuşĩ bũ resme kıldı hōş-nihād
Faķr virdĩ dōñübān añā ād ¹
- 51 Didi vār sen uc cihānĩ gōr tamām
Kim bülāsın sen sañā bir hōş maķām
‘İzzetüm haķķĩ seni kōşem añā
Kāmūdan ōl sevgülü ōla bañā
Faķr girdĩ çũnki bũ dürlü tōnā
Uçdı kim bir sevdüģĩ yirde kōnā
- 54 Gōrdĩ ‘arş kim bir laťif nesnā geķer
Dürlü dürlü rengile bir kuş uķar
‘Arş kıgırdĩ ōl kuşĩ kıldı taleb
Şōrdĩ ādın eytdĩ nā kũşsın ‘aceb
Tañri bilür ‘āşıķ öldüm ben sañā
Dilerem kim mūnis ōlāsın bañā

¹ Vezin yoktur; *dönüban*, *dönübanın* olursa vezin düzelir.

- 57 Faqr adinî 'arşa bildirdi iy cân
 Dâhî s̄oyleşdi bile bir kaç 'ıyân
 Faqr eyitdi çün degülsin bāña yār
 Ben nicāsî tutayım sende qarār
 Çünki Er Raḥman 'alā'l-'arşi'stevā ¹
 Dīnicāgiz sende bitdi bū hevā
- 60 Öl sebebden sen senī ḡördüñ ulū
 Bize kaçan yār olāsın bū ḥulū
 Bellū bildüm çün degülsin bāña yār
 Ben nicāsî dūtayım sende qarār
 Çünki bildüm yār degülsin sen bañā
 Ben yeñi yār isterem ṭapū sañā
- 63 Dürlü dürlü rengile uçdi bū kuş
 Görelüm kim yōlı kīme ola ṭuş
 Seyriderken geldī kürsī kātına
 Kürsī baḫtī öl k̄uşuñ heybātına
 Eytdi bir gel kātume eylā sevāb
 Nādür āduñ bāña virgil bir cevāb
- 66 Kürsiye bildürdi çünki Faqr ōzin
 Nā kişidür 'arza kıldi kendüzin
 Kürsī eydür Faqra öl bāña enis
 Ṭūr kātumda ben olam sāña mūnis
 Faqr eydür sen iş ölmazsın bañā
 Vūsia' kürsī dinildi çün sañā ¹
- 69 Öl sebebden çünki öldüñ müfteḫir
 Sānı ḡördük eylemezsın bāña ḥır
 Ben elüm çekdüm ulūlukdan tamām
 Sen esen ḳāl ṭapuña yūzbiñ selām
 Uçdi öl k̄uş geldī andan cennete
 Cennet ānī da'vet ider ni'mete

¹ Er Raḥman 'alā'l-'arşi'stevā (bu âyet için R daki açıklamaya bk.).

¹ Vesi'a, vüsi'a şeklinde yanlış hareketmiştir (bu âyet için R daki açıklamaya bk.)

- 72 Cennet eydür Fağra gitme bunda tūr
 Sekiz uçmāğuz içūmüz tōlū hūr
 Kancarī seyrīdesin bundan uçub
 Nīk yirā mī vārasın bundan geçüp
 Cümle evliyālara bīzüz tūrāk
 Bizdedür öl tāk ü hullā vū burāk
- 75 Biz olāvüz evliyālara mekān
 Kāmū nesne fānidür biz cāvidān
 Fağr eydür cennete iy hōş maqām
 Sen senī gōrdüñ sōzī kılduñ tamām
 Dürlü dürlü nesnelər kim sende vār
 Tāñ degüldür kim kılasın iftiḥār
- 78 Key begāyet ḥūbdürür ma‘mūrluğūñ
 İllā yāvuz bū senüñ mağrūrluğūñ
 Müfteḥirsın sen ḥulūd ü ḥūrile ¹
 Tūrmağum yōkdur benüm mağrūrile
 Ūçdi andan dāḥī öl kuşlar şehī
 Ūş günāşe ugradī bū kez rehī
- 81 Gōrdī gūneş anı bünca rengile
 Kendüzine ündedī yūz nengile ²
 Dīdi bunda tūrğıl iy devlet kuşī
 Yavlağ oñar sānı gōrānuñ işī
 Tūr katumde eyleyem sāña vefā
 Gōrmeyāsın bunda sen cevr ü cefā
- 84 Fağr eydür gūneşe sen ḥōd eyū
 İllā nīdem kim başuñ yavlağ kayū
 Şarkı ġarbtı seyridersin şubḥ u şām
 Bir ikī günde işüñ ölmaz tamām

¹ *Ḥulud*=cennetler.

² İkinci kelime çizilerek sayfa kenarına doğrusu yazılmışsa da kelimenin ancak bu birinci hecesi olan *ü* okunmaktadır. Bu kelime Rda *ündedi* olarak geçmektedir. Burada da öyle olduğu anlaşılıyor.

- Bû iş içinde te'abbüddür özün¹
Ben gidârem muhtaşar kılğıl sözün
- 87 Uçdı öl devlet kuşî andan yire
Kim özüne bir turâcağ yir göre
Yir öküdi Fağra eydür gel iy yâr
Gitme irâk bunde sen eyle qarâr
Bunda nice dürlü ni'metler biter
Kim bû cümle yâradılmışa yeter
- 90 Tür katumde kim yiyâsın içesin
Cevlân urub sahralarda uçasın
Fağr eydür yire döndi hoş süvar
Sende çokdur ni'met ü mâl ü tavâr
Sende türâna gârekdür pişeler
Uzun uzun şânular endişeler
- 93 Çünkü bunca cisme sen öldüñ beşik
Pes burâda biz dağî öpdük eşik
Uçdı andan Âdeme geldi özi
Âdem âtamüzile öldi sözi
Âdem âni da'vet itdi kendüye
Kim yâr ola cümle hâlümdeñ tuya
- 96 Âdem eydür Fağra öl bâña refik
Tür katumde bile vâralum tarik
Fağr eydür Âdeme kim iy şafâ
Sen mükerremsin bitâci'l-aşfiyâ
Çün dinildi aşdaf-i âdem saña
Geldi âyet kim melek kaldı taña
- 99 Çıkduñ uçmağtan kılübân günâh²
Tevbeñi sonra kabül kıldı İlah
Sen mükerrem gördüñ Âdem özünî
Ben gidârem muhtaşar kıl sözünî
Âdemile Fağr söyleşdi tamâm
Gidti Âdemden Nûha geldi benâm

¹ Te'abbüddür kelimesi, R da te'abdadür şeklinde kaydedilmiştir.

² Vezin yoktur; kıluban, kılubanın olacaktır. R da da öyledir.

- 102 Nüh göricek ānı eylādī taleb
Eytdī sānī bāña virdī öl Çeleb
Tūr katumda vü bāña yār öl bile
Kılmayāsın kimseye benden gile
Faqr eydür Nūha kendü kavmuñā
Nitdūñise ānı idāsın bañā
- 105 Tütke raḥm eylāmedüñ ḥayvānlara
Bāri raḥm idāyidüñ insānlara
Bir du‘āyile ḳāmū kılduñ helāk
Ben ḳatuñda durmazam iy Nūḥ-ı pāk
Faqr Nūḥile tamām itdī sōzī
Pes Halilullahā irdī kendūzī
- 108 Faqrī gōrdī dir Halilullah añā
Bunda tūr kim dōnmişem Haḳdan yañā
Faqr eydür yā Halilullah eyit
Öl maḡārada ne sōylerdüñ işit
Yılduzī gōrdüñ añā Rabbi didüñ
Āyī gōrdüñ anlāra pişmān yidüñ
- 111 Güneşī gōrdüñ ki aydan yaḡtulū
Bū kez añā Rabbi dīdüñ iy delū
Sen gümānlanduñ sōzüñde çün ‘azīm
Bāña ‘ārdur sende ölmāḳlıḳ muḳīm
İbrāhīimde dāḫī dutmādī ḳarār
Kılmadī anuñ sōzīne i‘tibār
- 114 Gitdī andan yine bir yār isteyū
Ya‘nī bir tōḡrī vefādār isteyū
Dāvuda geldī bū kez menzil yaḳīn
Zīre Dāvuddur ḫalīfe-i zemīn
Dāvud eydür Faḳra gel yār öl bañā
Yār ölursañ ḫōş vefā ḳılam sañā
- 117 Ben ḫalīfeyem bū ‘ālem üstüne
Cinnī vü perrī vü ādem üstüne

- Mûm ölür dâmir elümde emrile
 Bir daḥî ya'nî bû işi kim kıla
 Zebûrî virdî baña Rabbü'l-enâm ¹
 'Äleme hüküm İderem bûgün tamâm
- 120 Kim göre sencileyin mürğ-ı zarîf
 Senden artuḡ kim olâ bāña ḡarîf
 Faḡr eydür Dāvudā kim iy nebî
 Sen mükerremsin velî 'akluñ şabî
 Ben gidārem sōz tamām öldi tamām
 Şükrine ṡāpūña yūz bîñ kez selām
- 123 Ūçdi öl kuşlar şehî pes çōḡ zamān
 Virmedi hiç kimsene andan nişān
 Kılmadi hiç yirde ārām ü qarār
 Faḡr şimdi Müsiye geldi iy yār
 Müsi eydür Faḡra iy mürğ-ı zarîf
 Tūr ḡatunda gitme öl bāña ḡarîf
- 126 Nice kez Fir'avne ben ṡāpanceler
 Vurmuşam kim ṡāña ḡaldî niçeler
 Ūlülūḡumda ḡōd geydüm ben 'abā
 Dünyālikde bir 'abā vü bir 'aşā
 Faḡr eydür sen tecellî ōzūne
 Diledüñ kim ḡörineydi ḡōzūne
- 129 Vācib ōlmuşdi bû ḡörmeklik saña
 Rabbi ernî diyüb hüküm etdüñ añā ²
 Rü'yeti sen sāna eylādüñ ṡaleb
 Tūr ṡaḡına rūzi ḡıldi öl Çeleb
 Çün rızāyı ḡōzleyüben durmaduñ
 İstemāyen ḡōrdi vü sen ḡörmedüñ
- 132 Dost ḡatunda sānı ḡōrmādüñ ḡaḡîr
 Bellü bildüñ dāḡi ōlmāduñ faḡîr

¹ Rabbü'l-enâm = Halkın Tanrısı.

² Rabbi ernî: Rabbi erini unzur ileyke رب ارني انظر اليك = Ya Rabbi bana ken dini göster, sana bakayım. (Kuran, A'raf suresi, ayet 193). Bu, Musa Peygamberin Tūr-ı Sinâ da Allaha söylediḡi bir sözdür.

- Kō gidāyım bānı bir yār isteyū
Gelmedüm ben bunda aġyār isteyū
- Faqr mūnis ōlmadī çūn Mūsiye
Girdī andan tā ki geldī ‘İsiye
- 135 ‘İsī gōrdī Faqrı eylādi taleb
Bāña gel kim gōrmeyāsın hīc te‘ab
- Bānı gōke da‘vet itdī ōl ‘Azīz
Ben arī rūḥam benī kıldī temīz
- Kanā‘atle kıtūm ōlsa nebāt ¹
Çōġ ōlūlāra du‘ām vīre necāt
- 138 Tenden ōl dürlū tōnī yād eyledüm
Geydīgīmī ūşde nemmād eyledüm ²
- Faqr eydür ‘İsiye naşrānīler
Tañrīnuñ ōġlı didī saña bular
- Faqr-ı farḥu’llah dimişlārdür baña
Tañrīnuñ ōġlı dimişlerdür saña
- 141 Tōhmet ikī ōlcāġaz iy ḥalīl
Lācerem kim kīşiyī eyler melīl
- Faqr çūnki dirdi kendū ōzünī ³
Kesdī bū kez ‘İseden de sōzünī
- Kılmādı kimsāda arām ü qarār
Tā diler kim būlna bir iḥtiyār
- 144 Girdī andan tā ki geldi Aḥmede
Ōl nebīler serveri Muḥammede
- Faqr gōrdī Aḥmede virdī selām
‘İzzetīle dir ‘aleykūm ōl imām
- Virdī ōl tāc-ı rasūl Faqra cevāb
Eytdī bir gel kıtuma ‘eyle sevāb
- 147 ‘Ālemūñ rengin Çeleb virmiş saña
Kīmūñīle ōlisersin eyt baña

¹ Vezin yoktur. *Olsa*, R da *olursa* şeklinde geçmektedir.

² *Nemmad*: Farsçada *nemmad* diye bir kelime yoktur; *nemed* vardır ki yün hırkaya denilir.

³ *Dirdi*, *didi* olacak. R da da böyledir.

- Böyle görklü böyle naşşile zarîf
 Hic bilür misin saña kimdür harîf
 Faqr gördi Ahmedî hüsn(ü) cemâl¹
 Luţf ü hulq u devlet ü başda kemâl
- 150 Güneşî âyi hacil eyler yūzî
 Şekkerüñ dengîn bōzar her sōzū²
 Gōñlî nūrile müzeyyen fikrile
 Dili her dem tesbîh okur zikrile
 Nā kim söyler sōzleri gōke āgar
 Öl Çelebden üstine rahmet yağar
- 153 Yūriyicek gölgesi düşmez yire
 Faqr eydür bunculāyın kım göre
 Düşdi Faqrūñ Ahmede maḥabbetî
 Cān dilile arzū kılar vuşlatî
 Faqr eydür tā otuz biñ yıl sefer
 Arz u semāyî kılupven derbeder
- 156 Elūme girdi bugün öl maşşūdum
 Bāña yār eyleyiserdür ma'būdum
 Faqr eydür yār hoşdur yārile
 İllā öğüt vir nidem ağıyārile
 Dōndi Faqra eydür öl Şāhib-kerem
 Ağıyārīçün dünyede sen yīme gam
- 159 Çün Habību'llah añā virdi haber
 Kim bizümsin ağıyāra kılama nazar
 Çünki kesdi öl Rasūl halkdan umū
 Hak rızāsî öldi maşşūdî kamū
 Şakladî sırrî ōzin kıldi faqr
 Öldi müstagnî ōzin kıldi haqr
- 162 Dāhî didi Faqra fahrî öl 'aziz
 Kim sōz añlāya olā ehl-i temiz

¹ Metinde *hüsn* ile *cemal* arasında *ü* yoktur.

² Bu şekilde mısraın vezni yoktur. *Bir*, *R* da *her bir* olarak geçmektedir.

- Faḳrile ḳıldī Muḥammed iftiḥār
 Faḳra beñzer yirde gōkde gōr ne vār
 İllā Faḳruñ bil tevazzu‘dur işī¹
 Ānuñiçün küfrile yōḳ vercişī²
- 165 Faḳruñ evvel menzili a‘lādürür
 ‘İlmī dutmuş ‘ālemi deryādürür
 Dünyādan bülār elin çekmişdürür
 Āḥiret rengin daḥī dōkmişdürür
 Kimse sırrın bülāruñ bilmiş degül
 Denk olur bū sır içinde cān gōñül
- 168 Kīmi murakka‘ geyür başında tāc
 Kimse bilmez ānı tōḳ mīdur ye āc
 Kīmi bir köhne geyür gāzer cihān
 Kīmisī sāc ü saḳal ḳılmış nihān
 Kīmi şemlā şārınūr kīm ḥırḳa-püş³
 Kīmi yōḳluḳ cür‘asını ḳıldı nüş
- 171 Kīmī mīzer şārınur gāyür ḳara
 Kīmī baş açuḳ yāln āyaḳ biçāre⁴
 Kīmī bir tennüre dutınmış hemīn⁵
 Ölüminden oñ geçürmiş mātemin
 Kīmī dilānūr ḳılūr ḥalka sevāb
 Her ḳapūda işidür biñ biñ cevāb
- 174 Kīmī kendī desti rencin yir yūrür
 Dāḥī ḥalkuñ nüktesiyilen erir
 Kīmī durmuş hücrede bekler maḳām
 Ḥizmet eyler gālürise ḥāş ü ‘ām
 Kīmī tāḡlarda gezer girmez şere⁶
 Tañrī ‘ışkından olubdur āvare

¹ *Tevazzu‘*, *tevāzu‘* yerine kullanılmış.

² *Verciş*, *verziş* yerine kullanılmış olacak. *Verziş*, çalışma anlamına gelir.

³ *Şemlā*, Arapların giydiği kıldan başörtüsü, sarık.

⁴ Bu şekilde mısrada vezin yoktur. R da *biçāre* yerine *yāre* kelimesi vardır.

⁵ *Tennüre*, Mevlevi dervişlerinin âyinde giydikleri beli kırmalı geniş etekli elbise.

⁶ *Şer* = şar, yani şehir.

- 177 Kīmī bir hırka giyür dālük dālük
 ‘Işk elinden cigeri bōlük bōlük
 Kīmī fakrın gizlemiş geymiş kabā
 Kīmī geymiş tenine yūñden ‘abā
 Yürüyiben dürlü dürlü rengile
 Her birī ister Hākī yūz nengile ¹
- 180 Gūrdügū dem biribirini bilür
 Ālın āyāgın öper ‘izzet kılür
 Birbirinden ednā görür özünü
 Dāhī āyağdan götürmez yüzünü
 Fakruñ arkānı tarīkatdür benām ²
 Hem şerī‘at Muşafādandur tamām
- 183 Ma‘rifet seyr ü sülük-i evliyā
 Pes hākīkatdür maķām-ı enbiyā
 Gecdi andan rūzigār-ı Muşafā
 Muşafādandur vaşiyyet iy şafā
 Fakr andandāhī seyrildi yine
 Geldi merdān-ı Emīrū’l-mü’mine
- 186 Zire didi lahmeke lahmī nebī ³
 Evliyānuñ başıdur öl yā ebī
 Fakr Emīrū’l-mü’minin öldi ōzī
 Dāhī andan kimki añladı sözi
 Şāh-ı sultān-ı ‘Aliyyü’l-Murtażā
 Ma‘nide farkōlmaz andan Muşafā
- 189 Nitekim bünlar bū Fakra yār olur
 Bilmeyenler bünlara agyār olur

¹ *Neng*, burada utanma anlamına. Bu kelime R da *yeng* olarak geçer ki’ renk anlamına gelir.

² Fakrın erkânı olarak kaydedilen dört rükün: tarikat, şeriat, ma‘rifet, hakikattir ki, sırasıyla iki beyitte anılmıştır.

³ *Lahmeke lahmī*: لحمك لحمي = Senin etin benim etimdir; yani ikimiz aynı kandanız, diye tercüme edilebilir. Peygamber’in, Ali’ye olan yakınlığını belirtmek için söylediği bir hadistir.

- Yāruñ öldür kim senī ilter Haḳā
Vir sen ana kendüzüñi muṭlaḳā
Yār olā yöldāş olā ol yār sañā
Ānuñile vārasın Haḳdan yañā
- 192 ‘Āşık elden ḳōma ol yār ātegin
Tā kīm ilte ol senī Haḳḳā degin
Cümle sözden yāre yārdürür bellū ¹
Her kīm ānī bilmedi ḳaldī delū
Kendüzüñi gördüñise şeksüzün ²
Bīgümān kim gōrmeyāsın Haḳ yūzin
- 195 Külli terkīt sen senī ol yāre vīr
Vārluḡuñ şöl bir nefes ıḳrāra vīr
Ger giderseñ dünyādan ıḳrārile
Vār olāsın ‘āḳıbet dīzārile
İy Hudāyā ṭōgrī yöldan ırmaḡıl
Kendū ‘ışḳıñdan bizī āyırmaḡıl
- 198 Raḡmet ūmāruz eyā Rabbe’l-enām
Faḳr-nāme ḡatme irdī ve’s-selām
Raḡmet eyle diñleyenler cānına
Sen İrür bunlārı raḡmet kānına
Öḳuyānī diñleyānī cānile
Dünye āḡır ḳılmaḡıl bed nāmile
Raḡmetüñden bunlārı āyırmaḡıl
Bunlāri dīzārdan ayrū ḳılmaḡıl

¹ Vezin yoktur. R da *bellū* yerine *bilū* vardır

² *Şeksüzün* = Şüphesiz olarak.

ESKİ TÜRKÇE KELİMELER

A

Arı: Temiz.
Aş: Yemek.
Ata: Büyük baba, büyük babalar.
Ayrug: Başka

B

Bayık: Açık, belli.
Bile: Birlikte.
Bilü: Bilgi, bilgin.

Ç

Çeleb: Tanrı

D

Değın: Kadar.
Dirlik: Düzenlik.
Dün gün: Gece gündüz.
Düzmek: Süslemek, sıraya koymak.

E

Er: Sahip (nakd eri, para sahibi,
yani paralı).

F

Fak: Tuzak (Arapçadan bozma).

G

Gez yahut kez: Kere.
Gerek: Yarar, lâzım.
Görklü: Güzel.

H

Hulu: Huylu.

İ

İltmek: İletmek, ulaştırmak.
İрте: Ertesi, öbür, yarın.

I

Irak: Uzak
Irmak: Ayırmak.

K

Kaçan: Nasıl, ne vakit.
Kanceru: Nereye.
Kanda: Nerede.
Kani: Hani
Kaştan kaşa: Uçtan uca.
Kat: Yan.
Kayu: Kaygı.
Key: Çok.
Ko: Bırak.
Koşmak: Yanına katmak.
Küymek: Beklemek, sabretmek.

N

Nesne: Şey.

O

Onmak: İyileşmek.
Otarmak: Otlatmak.

ESKİ TÜRKÇE KELİMELELER

Ö	Top: Bütün. Tuş olmak: Yönelmek.
Öğ: Akıl. Öğmek: Övmek. Öz: Kendi.	U
S	Uçmak: Cennet. Ulu: Büyük. Umu: Umut. Us: Akıl. Uslu: Akıllı.
Ş	Ü
Şar: Şehir.	Ündemek: Çağırarak. Üş, uş: İşte.
T	Y
Tana kalmak: Şaşmak, dona kalmak. Tanuk: Tanık. Tapança: Tokat. Tapu: Makam. Tavar: Davar, binek hayvanı. Tenk: Denk. Tizi: Tez, çabuk. Ton: Don, elbise.	Yad: Yabancı. Yahtlu: Bahtlı. Yavlak: Çok. Yavuz: Kötü. Yeng: Renk. Yoldaş: Arkadaş. Yil: Rüzgâr. Yiğ: Daha iyi.

دَاسْتَانِ فَغِيرِ نَامَةِ عَاشِقِ بَاشَا نُورِ مَهْمَرِ

<p> كَمْ بَرَاوِلْ يَادِشَه رَحْمَتِ قَلْبِ كُورْ لَمْ بَرِ نَائِيَه اِيَرَرْ فِكْرِ مَرْ طَاعَتِ مَشْغُولِ اَوْلَا لَمْ ذِكْرُ لَه دَانِيَه اَلْدَانِيَن دُشْمَنْزِ فِقَا شَكْلَه بُولُزْ كُوكْ كَلَا طُوشْ اَوْلَرْ بُولِ طُوعْ غَيْرِ بُولِي كُوشْتَرِ بُولُزْ نَجَاتِ شُولِ بُولُزْ اِيَه كِه اَسْتَا بُولُزْ خَالِي اَسْتَا مَكْلِ اَوْلَرْ هَرْ اِيَه فِكْرَه اِيَرْدِي سَيَرَه يَانْدَرِ دِي جِرَانِ كَمْ قُومَا يَا كَرْمَكَا اَنْدَه دِي وَيِ حَقْدَرِ اَسْتَا مَكْلِ كِيَه اَنْدَه شَهِي دِيَرِ اَشْكَا عَاشِقِ اَوْلَنْ كَلْمُونِ بَكَا نَه كَرِ رَسَا اَلْنَه قَرْدِ بِيَكْ سِيَرِ كِه جِهَانِيَه يِيَرِ سَا طُوعْ مَرْ كُوزِي زِيَرَه جَانَكْ نَكَا كِيَه اَنْدَه دَرِزْ سِيَرِ عَاشِقِ اِيَلْدِي كِيَرِ اَشْكَا اَوْلَدْ اَبْحَقْ كَمْ بُولَا بِيُولِ بُولُزْ اَوْلِ كِيَرِ جَكْ جَمَلَه قَالَرْ اِيَشْمَرْ جَانْدَرْ اَخِرْ اَكْلَه سَن اِيَه كِيَه جَنَمِ اَجْنَه اَكْلَكْ مَمْ خِيَصْمَكِي </p>	<p> اَللّهُ اَدَنْ بِيَنَه كَانْدَرِ كِ دَلَه اَللّهُ اَدِي اَوْلَدْ اَوْلِ ذِكْرِ مَرْ يُولُوزِي اَسْتَا لَمْ فِكْرَه فِكْرَه اَرِ يُولِ بُولِ نَجَا عَزْ قَقَا مَن سِرَا سِرْ مَن يَقِيَن وَنْ دَرِ جُونِ فِكْرَه اَبْجَلِ كِيَشِيَه بُولُزْ دَاتِ شَهْرَه اَوْلِيدَرْ كِه اَسْتَا يَن بُولُزْ سِيَرَه اَبْجَلِ كَنْدَه وَكَنْدُودَه كِيَه چُونِ كِه سَوُكُويَه كُوكْلِ اَوْلِيَه طُلُقِ عَقْلِ نَائِيَه اَوْلَه بِيَكْلَرْ اَوْلِ اَوِي كُوكْلِ اَوْلِ بِيَجْتِ عَقْلِ مَنظَرِ كِيَه عَشْقِ خُودِ اِيَلِي دَرِزْ كَا لَرِ سَكَا نَفْسِ دَخِي هَمْ اَرَه بِيَرَه جَاشْتَكِي شُولِ بَرَاخِ قَرْدِ بِيَكْ دَرِ نَفْسِ كَنْدَرِي بُولُزْ كِ حَرْكَنْدَرِ جَانْدَه دَرِ جَانِ جَوَانِ بِيَرِزْ حَقْدَرِ كَلْدِي سَكَا حَقِ بُولُزْ دَرِ بِيَلِرْ كِ اَوْلِ بَلَنْدِ اَنْكَلَا دَرِ مَرْ جَنِبِيَشْمُورِ مَن اَلْتِ دَرِ اَشْكَدَنْ اَوْلَدْ اِيَه جَانِ سَبَبِ اَوْلَه يَرِ بِلْدَرْ اَسْتَا كِيَه </p>
---	--

جان دَاسَا

جان دککاشا سکا کاشا نه آد
 شهید جان وزدی سکا چونم جلب
 بس انو چون سکا و زدی اول جائی
 اشبو سوزدن مقصود و متر اولد
 چون شریعت بین یول اولدی ز یام
 بس طریقت آن و زیندر نامه
 بو شریعت اول رسول اقوال در
 بس حقیقت مقصود ازمل در
 جمله سلاخم در اول صاحب طین
 قناعت کند و آد او زمش اول عمر
 فقره فخری دیر انکا اول اختیار
 سن صلاوات گاتر و ریسک انکا
 فقره کوشارین بز بهر سکا
 دگله ایندی شرح ادا اینم حقیقه نه
 صنون صنور شهید بولوق دا دینی
 اله بزده آدو هم دارد واز
 فقره بز خوش خوش برمش اول کویم
 حکم کورنلر نقشی کمانز کلکا
 ایند واز سن فقره اول صاحب حال
 کم کور انک ساونز کورکل جائی
 فقره وزدی صکره و اولدی آلا آد
 فقره فخری دید احمد یعنی نه
 فقره اول همشیدک ا دینی
 سزده فقره شهرتیه آد واز
 بهر کویک یازد بجن اول قدیم
 قدر بندن شریکه نقش او شرا انکا
 جمله حسنی نلده اول خوشدن کمال
 در لودر لور نقشه دردی آینه
 اول قریشی نلده یوزر کج خوت نهاد

<p> کَم بُولَاسِن مَن سَنگَا بَر خُوش مَتَام کَم تَمُودَن سَو گَلُو اُولَا سَنگَا اَوچِد کَم بَر سَو دَکِلَ بَر دَو تَوْنَا دَر لُو دَر لُو رَنگَا لَه بَر قُوش اَوچَر هَمُور دَا دِن کَم نَه قُوش سِن اِي عَجَب دِي لَدَم کَم مَوش اُولَا سِن سَنگَا </p>	<p> دِي دُو اَر اَوچِ عَالِمِي لَتَت اِت تَمَام عَدَم تَم حَقِي سِنِي قُوشَم اَنگَا فَعَد جُو نَم کَم بَر دَر لُو طَوْنَا کُور دَر عَدَش کَم بَر لَطِيف تَه کَم عَدَش جُور دِي اُول قُوشِي قَلَدِي طَلَب تَنگَر بِي لَر عَاشِق اُولَم بِن سَنگَا </p>
---	--

فَعَد کَن دُو عَدَشَه بِلَدَر دِي اَو رِي ت

دَاخ بَر قَاج سِيَاه سَو بِلَسَدِي سَو رِي ت

<p> بِن بَجَا يِي طَو تِي ن سَن دَ قَرَار دِي نِي لِي جَنگ بِي تَد سَن دَر بَر هَوَا بِي رُو قَا جِن يَار اَو لِي سِن سِن خُو لُو بِن سَنگَا يَار اَس تَر م طَلَا يُو سَنگَا کُور تَم کَم کِي مَه اُولُو يُو لَطُوش </p>	<p> فَعَد اِي تَدِي جُو نَ کَل سِن بَا کَل يَار جُو نَک اَل رَحْمَن عَلِي الْعَدِي سِن تَو يَا اُول سَيِي دِن سِن سِنِي کُور دَر لُو بَلُو بِلَدَم يَار د کَل سِن سِن سَنگَا دَر لُو دَر لُو رَنگَا لَه اَوچِد يَا بَر قُوش </p>
--	--

اَوچِه اَوچِه کَل د کَر يِي قَاتِنَا

کَر يِي بَقَدِي اُول تُو شَنگَه هَي تَا تَا

<p> طَو رَقَمَد بِن اُولَا يِن سِيَا کَل اِي ش و سِج کَر يِي دِي نِي لَدِي جُو ن سَنگَا سِي ن کُور دَر لُو اِي لَمَد سِن بَا کَل جَر جَن ت اِي نَه دَعْوَت اِي کَر نَعْمَتَه سَا کَر اَوچَا غَزَا جُو مَر طَو لُو حُو ز کَتَمَه اِي رُق بُو نَد سِن اِي لَه تَدَار </p>	<p> کَر يِي اِي دَر فَتَرَه اُول بَا کَا مَوش فَعَد اِي دَر سِن اِي ش اُول سِن سَنگَا اُول سَيِي دِن جُو نَک اُول دَر لُو فَتَحَد اَوچِد اِن دِن اِن د کَل دِي جِن تَه جَن ت اِي دَر فَتَرَه کَتَا بُو نَد طَو ر پِي دَر اَوچَر بَر سَنگَا دَر لُو نَار </p>
--	---

فَعَد يِي

<p>پنک بر این قوه سن بوئد اوج قاموشته قایه ده بزجا ودان بزده اول حله ویاخ بزاق سن سنی اولکل سوزکن اولدی تام اله یا وز بو سکل مغرور لغل طرمخم بوئدریم نغدرله</p>	<p>مغرور سیز این سن بوئدن کجب حله بیغالبزکن سیز مکان سیز آخذ اولیا لاره طراف بقدر ایدر جنته ای خوش مقام کی بغایت دز سکل مغرور لغل شغیر سن سن بوخلدر حورله</p>
<p>اوچد اندن داخ اول قوشکل شهب او ش کناشه اوغر دی کلدی ره</p>	
<p>گنذریم اندر دی یوز یشکل یولق اوگر بان کور انک ایچی کوز میا سن بوئد هیچ جور جفا اله نیدیم کم باشک یولق قیو بزای گنک اشکن اولمز تام بن کدارم داخ نه دورر سوزن</p>	<p>گورد کونش آن بوئجا دنگله ایتدی کل طر بوئد ای دولت قرچی صر ... اکیم ساکا وفا بقدر ایدر کونش سن خود ایو شرق غریبه سیز ادرینن صبح شام بو حاله طرب تعبدا در اوزن</p>
<p>کم اوزیم بز طرایه بز کورا کتمه بوئدن بیتد سن قلعن تراز کم بو حیلکبار دلمیش ستر جولان اوزب صحرا لرد اوج سن سنند چوقلدن نعت طار و مال اوزن اوزن صا نولر اندیشه لر</p>	<p>اوچد اول دولت قویچه اندر برا سیز چغردی فقره ایدر کل ای باز بوئد انجا دز لو نعلکد بتر طر ققت کم بیاسن ایچ سن بقدر ایتدی دوئدیرو خوش سوان سنک طور انه کر کدر پیشه لر</p>

چو نکل نوحا چشمه اولدک سن میشد
 اوچد آندن آدمه کلدی بیزدی
 آدم اینی دعوت ایلر کندیا
 آدم ایدر فقره اول باکا کلدیا
 بن دلازم کیم اول سکا طراق
 فقر ایدر آدمه کیم ای صفا
 ان الله اضطعی آدم سکا
 چیدن ایجاقدن قلبان کناه
 سن مکرم کوزدک آدم اوز پیا
 آمله فقر سوزیلندی تمام
 نوح کوزجک فقر ایلا دی طلب
 طر قمتن کئل بکا یاز اوله
 فقر ایددی نوحه کندو قوما
 طش که رخ ایلامدل انسان کوا
 بز دعا ایلا قاموسن بکل بطلک
 فقر نوحیله تمام ایدی سوزی
 فقر کوزدی ایزهیم ایدر اخوا
 فقر ایددی یلذنا رینه دزک
 یلذزی کوزدک که یلکدی نوزماه
 کوزی کوزدک که آس دن یخسار
 سن کما نلندک سوزکن کرا عظیم
 سن بوزاده بزدی اوزدک ایسکل
 آدم آتا موزله اولدی سوزی
 کم یاز اوله جمله عالیدن طیا
 کینه بدن بیله وارلم طریقت
 طوز قمتن سن دخی کیمه اراق
 سن مگرم سین باح اضیفا
 کلد ایت کیم ملک قلدی طکا
 تو بکی صکره قبول قلدی آله
 بن خدارم مختصر قیل سوزیا
 کید آندن نوحا کلدی بنام
 ایدر کلسی بکا زردی بکلب
 قلبیا سن کسبا بدن کله
 بند کلب این ایدان بکا
 آخ رخم ایدر ایدک حیوان کوا
 بن قشک طرمدم بن ای ملک
 ایزهیم کلد بشدی کندو
 بوئنه طوزم دو بشم حقدی بکا
 آس کوزجک اخوا یشتن بیدک
 بو اولور بو اوله دیدک آله
 بو کوز اخوا رینه دیدک ای دی
 ناکه عازده سندن اولقلیق مقیم
 ابراهیم

ابرهیمده داخ طنادر قرار
 مویب ایندز فقر ای مزخ لطف
 مقصوب میکن فرعونه طابچلد
 اوللوعده جواوش کیدم عسا
 فقر ایندز سن تجلی اوزکا
 ردی بی سن سآله ایلاکن طلب
 سن رضایی کونلیوبن طرمذکن
 دوست قنڈاسین کورمادکن حقیر
 قوکلاین یاز بریا ز استیبر
 فقر مونس اولدی چون موسیا
 عیبی کوردی فقر قلدی اختیار
 بن اری روحم بنی ایله حمیر
 قناعدت توئم اولرسانیات
 تندن اول درلو طوبی یا ذایلدم
 فقرایتدی عیبی نصر ایندز
 نقت ایکی اوچاغزای رسول
 فقر جوئم دید گندورارین
 اوچید اندن تا که کلدی احمد
 فقردوردی احمد و زردی سلام
 دوند اخذ فقر ایلمادی جواب
 عالمکن رنگن جلب و زمش سکا
 فقر شدی موسیا کلدی ای یاز
 طرد قلمن کتمه غی اول باکا حریف
 اوزشتم کم طاکه قلدی بیچلد
 ذنبه لکک بر عصام واز بر عبا
 دیلادکن کم کوریتدی کوزکا
 طور طاغینه روز قلدی اول جلب
 دیلماین کوز دوشن کورمدکن
 بلو بلدکن داخ اولادکن فقیر
 کلدن بن بوئد اغیار استیبر
 اوچید اندن تا که کلدی عیبی
 ایتد کتمه بیله اولم ای یاز
 بین کور کلد دعوت امش و غیر
 چوق الوار دعغام و زردی نجات
 کید کومی اوشده لتاذ ایلدم
 سآله اوشن تنگدینکن اوغلی دیدز
 لاجرم کم کیشی ایلمر ملون
 معنیله کند خلقده سوزین
 اول شیکر سردی محمد
 الد عزتله سلطن اول امام
 ایتد کیمکن سکا بلدر صواب
 کیمه مونس اولر سن ایت سکا

<p> هَج بِلَدِ مِیْسِن سَكَا كَلْدَرِ حَرِيف لَطْفِ خَلْقِ دَوْلَتِ اَوْلِ يَاشَدِه كَال شَكْرَكِ تَنَكُن بُوْرَزِ هَرَبَرِ سُوْرِي سُوْرَجَلِه عَالَمِه رَحْمَتِ يَشَر اَوْلِ اَوْلِيْسِن اِيْرَتِه صَحَابُوْ يَاشِنِغ شَكْرِنَا مِیْ اَسْتَمِه رَحْمَتِ بِنَا ر دِيْلِ دَايْمِ تَبِيْحِ اِيْلِدِ ذِكْرِه فَقْر اِيْدَر بُوْجَلَايْنِ كَمِ كُوْر جَانِ وِدَلَلِه اَزْزُوْ قَلْدِي وَضَلْتِي اِيْتِدِ مَآگِر بُوْحَكْ تُوْلَاگِر دُر اَعْيَا رِجُوْنِ دَنِيْدِ سَنِيْبِه غَمِ كَمِ بِيْمِ سِنِ اِيْرَعَا قَلْمَا نَطْفِه حَقِ رَضَايِه اَوْلَدِ مَقْصُوْدِي قُو حَقْدَنْ اَرْتَقِ قَلْدِي هَجِ اَجْتَاغِ بَلَاگِ كَنْدُو كَنْدِ لِي كِيْدِي تَمَامِ اَوْلِ عَنِي كَنْدِ بِي بِلْدِي فَتِيْر كَمِ بُوْ سُوْرِي اَكْلِيَا اَهْلِ سَيْدِ فَقْرِه بَلَكْرَزِ دَنِيْدِ كُوْر كَلُوْنِه وَاَز اَوْلَا كَفْرِه بَقِيْنِ دُر اِيْرِي كِيْ كَمِ بَلْمَزَانِ طُوْ قِيْدَرِيْه اَجِ صَايْحِ وَصَا قَل اِيْلَا مِشْرِ نَجَاهِ بَآشِ اَجِيْ يَالِيْنِ اَيْتِ يَارَا </p>	<p> بُوْتِيْلِه كُوْر كَلُوْر مَنَقَشِ هَمِ طَرِيفِ فَقْر كُوْر دِي بَر حَسَنِ صَاحِبِ جَالِ اَيِ وَ كُوْرِيْه جَمَلِ اِيْلِدِ بُوْرِي اَلَنْ دَارْتَنْ كَلِ وِدَعَا نِ بِيْر كُوْ كَلِ اَلْحَقِ مَنَزِيْه بُوْلُقِ رَفِيْعِ نَا كِه سُوْيَلِدِ سُوْر دِي كُوْ كَا اَعَا ز كُوْ كَلِ دَر شَقِ هَمِ سُوْر فِكْرِه بُوْر بِي جَمَلِ كُوْ كَلِيْه دَشْمَزِ يَز دَشْمَزِ فُقْدَلِ اَحْمَدِ مَحْبَبْتِي فَقْر كُوْر دِي كَمِ وَ بُوْرِي يَا كَلِ وِدْتِيْدِ فُقْدَرِ اِيْدَر اَوْلِ صَاحِبِ كَمِ جُوْبَلِ فُقْرِه وِرْدِ اَوْلِ بَر خُوْشِ خِيْر دَاخِ رِ قَا سُوْدَنْ كَسْدِي اَمُو جَمَلِ قُوْر قُوْ اَوْلِ اَرِه اَوْلِي سَوَا جِ كَلْدَرِ نَدَنْ كَنْدُو يُوْقِ اَوْلِي اِمَامِ صَقْلَدِي سَبْرِي اَوْزَنْ كُوْر دِي حَقِيْر دَاخِ نَقْدَرِ فُجْرِي دِيْدِي اَوْلِ عَزِيْر فُقْرِه قَلْدِي رَسُوْلِ جُوْنِ اِقْتَاْر اَلِ اَلْحَقِ اَزْزُوْ فُقْرَكِ اَسْتَمِيْ كَمِ مَرْتَقِ كَمِيْرِ يَاشَدَنْ تَآجِ كَمِ كَمِه كَا مِشْرِ كَا رِ جِهَانِ كَمِ مِيْرِ رِ صَا رِيْتَرِ كَا مِيْرِ قُرَا </p>
--	---

صیم بزم توتور طوتیش هین
 کیم دیلانر قیلر خلته تواب
 کیم کندودست رنجمن بیهویر
 کیم مقیم خجورده بکلمتنام
 کیم طاعلره کور کورم شارا
 کیم بزم خرقه کیر دیکل دیکل
 کیم فقرن کولش کیمش قبا
 بوینب در دوردور نور تکاله
 کوزد کی دیم بز بر سینی بلور
 بر برندن ادرینه کورر اوزینه
 پیچه غم بوندر بو فقره یاز اولور
 ایش اولایولداش اولایاز سکا
 عاشق اددن قومه اول یاز الکت
 جناله در لوسوزدن اولدورز بلوا
 یازک اولدر کیم سینی اندر حفا
 کل ترک ایت سن سینی اولور اوز
 کور کورسک دنیدن اقدار له
 ای خدایا طوغر بولدن اریغیل
 دوستلرک یوزی صلو پچون ای جلیل
 دکلیانه سن صابق روز قیل
 سر اسمه عیم بیدی و خریدی
 زهی کاله بر عیب زهی لطف خریدار

اولمندن اول کیمیش سائیت
 هر قبود ایشدر بک بک جواب
 داخ خلقک نکه سبيله اریز
 فلان ایلر کالریسا خام غام
 تنکر عشقندن اولیدر اورا
 عشق اددن چیکری دالک دالک
 کیم کیمش تاینه بولدن عبا
 هر بر کالسته حقی یوز بنکله
 این ایاعن اویر خدمت قلو
 داخ ایقندن کورتمز یوزینه
 بلینک بوندر اغیار اولور
 آنکلیلا وار سن اددن بیگا
 تا حکم الله اول سینی حقادین
 هر کیم این بیلدی اولدی دلو
 ویراضکا کندور کی کوندر حفا
 وار لغک شول بر نفس اقراره ویر
 وار اولاسن تا ابد دیدن اربله
 کندر عشقله ن بزی ابر سغیل

داستان وصف حال هر کس

وصف حال آدم سگای دنگار سگ
انگفت در دنگل اشکن دیلگی
اصل اول در کیم بلا لنگه و حالت
آدمی اولدر که واقف در حاله
عاقبت اولدر کیم در طهری و را
شاکر اولی حاله کیم نایب
زیر بوجله جهان اوج بخش در
ماضی و استقبله خالدر عیان
ماضی کیمدی اول کوره کلنگه الیه
حال اچند بولد که جنه دی
خلق کیم کیمیش سونلدر او نوز
تقد اچند هر نه کیم خون وارسا
کیمش آتش بنیدی و ز آخ قارنا
عالمو عالم تقد اچند قول در
اشبو سوز اشک طلق استار سگ
بن که غمگین ذنیده کلدر شوکا
بر کیمین شولدر که کیمدی ایزمزال
بر کیمین شولدر که داخی کلدی
ذک کیمدی یارنا ایزسز الکن
نیجه حاله وارسکن اولدر اشکن

دکلیب سوز معنیست اشکار سگ
اشکلیا کیم وارسا ارضی اولدی
کوز لو اولدر کیم کورا کندر یونن
بیمیا اول ماضیه مستقبله
عاشق اولدر کیم جان عشقه ویرا
وقتی خوشی کیم چاقمندی
قدرت آلهدن یاز لیش بخش در
اشبو اوج حاله کیم چرخه جهان
کیم بد استقبله بیجا غله
حاله حاضر اولت در آدمی
کیم کالایینه کویر سا و نوز
یارش اول هر کیم سونلدر رسا
یه کیمای اچ اولنگه یارنا
تقداری هر ناکه دیر سا اول در
ایدون کیم عشقه در کلدر سگ
اوج کیم اچند کیم اولکن صو کا
اول کیم دنیا دکل اولدی اول
اچند در داخ دنیا اولدی
کوز بو ذمه نایب کیم چاقمندی
اولدر در کندر خاک کیم بولد سگ
چون اولدی

چونک کلدی جمله غمذکی بر دم
 آید پیغامبر که دنیا بر ساعت
 طاعت ایچند کچر اول بر دی
 ایزو عی حیوان درز باشد باکشا
 نسله اشلائن اش طاعت دکل
 طاعت اولدزم چاکب عشقیله
 چون کوکل طاعت دنیا ایست
 قامو غمذک ذنید بر دم درز
 حاضر اول اول بر دی ورمایله
 بر دم ایچند در اول قدر دینه
 عتاکم بر دمن قدرین بله
 ای یار نکر بودمن قدرین بلکن
 قان اول کسانلرکم واردی
 بومعاند کچد لیر پیرت برین
 وارد بونکر قامو بی اول منزله
 بومعاند حالدری پیچیدسه
 در لکول وقتی بودند رای
 چوکل کچر کل بودی غصه بیه

کچر صقن اول بر دی ورمایله
 اول ساعت اولد اسکل اولسون طاعت
 غمذی بویلا سرنندن کچدی
 نفسن اوتار زور زقاشدن قشقا
 حق قانتن اول طاعت اولد قبول
 جان کوکل بولداش اولدن کربله
 اول کینه قندار ز بولداش
 آن داخی آندیقه ییله ورز
 چونک دم کچدی کور کلنر اکه
 حالنه حاضر اولن بولر آینه
 نه دلر سا اولدم ایچند بولر
 کند یوز بک کرحقه شکره قلک
 بول ایچند بولداش هم یار دی
 هنر بوینکل بر کینه طندیه برین
 صر بری در لیخکی التدی بله
 التدی کرا اندا بله هنر نایک
 چونک دم کچدی کور کلنر نایک
 یارله باقوبین نیدم دمه

یوز ییله طبر آغه اندر دمنم
 دم بودم در دم بودم در دم بودم

عاشق پاشا می فرماید نورالله برقد
 باشم سن خوش او ترنم سن جهان
 آینه کور استی نشان ده
 آنکس ختی سنک کو کلک اچند
 حکیمت خود اتمو کز کوس سن
 خلاش لرد قولیدر بو زمانن
 سنکچون ایلدی حق بو جهانیا
 سنک عیقله بولداس او یکن
 سنک بو زک کورن ترنسا و کافر
 سنی ساون کو کل آوار اولد
 بو نه در ندر که سن خلقه برقد
 حقیقت عاشق کولمدر سن
 نظیره الوان جلیلی
 بوجنه سنیه عشقده زمانه
 بو عشق اچند بر در جام و ساق
 بو عشق بک صفا تندن بری
 بو عشق آینه بو عشق اچند
 بو عشق «قایل لفظ انا الحق»
 بو عشق «ابا بی نکلون نکلون»
 بو عشق «کاشف اسرارین دن»
 بو عشق «کاشف اسرارین دن»
 کوشن یوزکل و زو محض جهان
 سنی کور سنون اگا سنن نمانه
 آنکچون جهاندا حکمی روانه
 سا بقدری آینه کوز دل عنانه
 سا قولدر بو خلق و م زمانه
 جهان اولمغا سنن نمانه
 حقیقت عیقله در دین زیانه
 کتب زنار یه کلبه ایانه
 دولتمه ماله منکله خائانه
 اولو کچی قو کلبه فغانه
 این هر دم کلر نه کلک لسانه
 نورالله مصحفه
 بمانه عشق و م عشق در شهانه
 بو عشق اچند بر در کام دانه
 بیانه کلبه صغز لسانه
 کور بتر ذات مغشوه عنانه
 بو عشق «قایل تصور یانه»
 بو عشق «منکله دور زمانه»
 بو عشق دن آچار معنی بوجانه
 بو عشق دن آچار معنی بوجانه
 بو عشق

بو عشق در عاشقه معشوق اولن
 بو عشق در اول ازل کفن قن فاش
 عا قلسون بو بزر سوز عشق معلوم
 الا عاشق قیدی قل دین و دینی
 کله کلین نرد و جاندن مقدر اولعد
 دله سدن سیم سکا سندن تجار
 بن کلام سفیدی رجه الله
 هر جسم که بو عشقه محرم اولگار
 عشق اولکن جبر احتیبه
 بو عشق قلا نه
 هر کس که بوی محبت دوست
 دل کم اگا نور عشق اریشه
 دره اولدله حاصل اولبتنگر
 اولدو قله شوق ایله حاصل
 در کتب ایده کوز او حال زیبهار
 اهد دله کاینات اجنه
 عشق اولدله آدمی همیشه
 گر خله معلوم بلنقه عا قن
 عشق اولد جو عاشقه مدرسه
 چونل اشکله معزیه معلومکن
 هر قن کر کینه عشقه صید اولن
 صلا در عاشق معشوق اولد
 بو عشق اولدی نغان اول بیخانه
 که شرح سفیدی بو ز کلبه
 بو عشق ایچنده قلا خا نمانه
 یقینه تله دو لیمه کمانه
 ظهوره گاله قالا جاودانه
 بزر رنجه دشر که هیچ ام اولمان
 هیچ ننه جهانن مرقم اولمان
 عشق کینه زین خوش کم اولمان
 بزر لحظه جهانن محرم اولمان
 بل آند که ظلمت عشق اولمان
 عزت بولین مگر کم اولمان
 کم عشق ارنه صفا کم اولمان
 قالیله کینه نغم اولمان
 هیچ ننه خفی دینت عشق اولمان
 جوش اناک قطره چه کم اولمان
 عاشق کیشدن سعدم اولمان
 بن کت هیچ آندن اعلم اولمان
 هر تخشک اجنه مکر کم اولمان
 اشد دله ننه سلفم اولمان

<p>بکن بکن او تم میت آدم لولما بی تربیت اولتن آدم اوسا بوندل زیرا سبک محکم اولما</p>	<p>بکن بکن او تم میت آدم لولما بی تربیت اولتن آدم اوسا بوندل زیرا سبک محکم اولما</p>
<p>یادگار این قدر تمام ما</p>	<p>عرض از یادگار تمام بود</p>
<p>بس بود یادگار دردم</p>	<p>این قدر در حضور اهل دلات</p>

رحمة
 بسم الله الرحمن الرحيم حکایة فقر نامه روایت کلونیا
 الله آدین بینہ کا تردد گدله کم بن اولیاد شاه رحمت قلبه
 الله آدی اولدی چونکہ ذکر من کورلم کم نایه ایرر فکر من
 بولوزی آریالم فکر له طاعته مشغول اولام ذکر
 کندوزندن کم کیور بولدی حق بولسردرنه کمان عمر بقا
 بن سزاسزدن یقین ون درجی کلدی نوکلز کوکل طوش اولدی اول
 فکر ادجک کندوسیر اند ذات طوغر بولکوسارو بولرخبات
 مشهور اولبد در که استاین بولر شول بولران کم استاین بولر
 چون محبت کوکل اولدی طراق فکر ایدی اند یئذردی جواق
 عقل نایب اولدی بکلر اولاره کم قومایه کر مکه اندا دوی
 اولجی کوکل حقد منظر کاه حقد کیش استک اندا شعی
 عشق حق الجیبه کالزاکا ذراکا عاشق اولن کلشن بگا
 نفس اولش اولراد بچشن کین ناکر رسته انه قرت کبب یئر
 شوپا براج کوز لوقرت دوشراوزی کم جهان یرسه طوعین کندزی

بنلارک حکتلی جاندر زین جاننالشی اندندرت
 جان جلابر امره کلری سکا سان عاشق ایلدی کیر سکا
 هم بولردن حقی یکر اول بلور اولدراوکم آن یردی یول بلور
 آنکیلدن قوجنیشمن اول کدیجک جمله فالراشمن
 تن آتدر اشلدن اول آلتی جاندر آخر اکل اغلر یو حالتی
 جان سنب اولدی که بلدک اشکی جسم اجندا اکل اغلر هم خیمکی
 جان دکلیتاسکا کسانه آد ورمیندی قالیبدک شویلیباک
 شمردی جان وردی سکا چون طلب سن سینه بلمکله قفل طلب
 پس آنچون ساکه وردی یو جان نیم کوکار استیبان سلطان
 اشبو سوزدن مقصودن اولدر بنلار آن اشماکه یو بطور
 چون شریعت بی یولا اولدی منقأ پس طریقت آن بلکدر تمام
 معرفت سیری سلوکی در انک هم انکدر هم سنکدر هم بنم
 پس حقیقده معصود آرکدر یعنی ارحقی نفس کورمکدر
 یو شریعت مصطفی اقواله هم طریقت فلذغی افعالده

حقیقته یو اتمکلی یو اتمکلی
 حقیقته یو اتمکلی یو اتمکلی

۳
 چون حقیقت احوال ددی معرفت هم راس مال ددی
 علم سلام ددی صاحب طریق آدیندن خوف ایلامش فینق
 فناعت کنتم دمشق و اعزاز قاضی بیز ایلامش تیز
 فقیر فخری بدیع اول اختیار آنکله قیلم در افتخار
 فقیر فخری دیلا حرد یعنی نه دکله امدی ایدیم کم معنی نه
 من دکله صلوة علیه المصطفی فقیر بن شرح ایلیایم ای صفا
 فقر اول بلمشیدک آدنی صور، صور، شمردی بولوق دارنی
 شهر تپله خلقده فقر اول وار الابد، در لودر لوداد وار
 هر کم فقر لذتی بلدی تمام فقراوی اولری کاتحتیق مقام
 اول شیکر عقل خوش کمال در کوه کل صغی تند شی عاقل در
 هاشم اول ابتلا سندن صور دونرانی انتها سندن کور
 ابتلا انتها سس ضدا ایدر یول بیلر منزله اندن کدر
 فکله اول منزلی ایلامش یعنی ابتلا تبدیلی احوال مش
 الابد خلق کوز ندکی حقیر حقیقت منزلی فقر کفر فخر

٤

کلمسیدی عالمه فکر اوزی کور مییدی بس منافق لری کوزی
 اولیاد عالمه ایدین ورن اولیاد بو کوکل ریخی سرن
 اولیا اولدی سبب بور بخلن معدن اولدی اولیا بو بخلن
 یرد، کوکلن فزکیب بردخی کلمدی کله ایسرتکری حتی
 ییر کوکی یاردیجی اولقدیم صوکن بر خوب قش یا قش اولکریم
 قدر تندن شو بده نقش ار مشاکا تم کورن حران اولب قالر طکان
 جمله سین قلدی اولقشدن جمال دید وار سن فقرا اول صاحب کمال
 در لودر لوز نکله دزدی انی کیم کور انکسا ونر عقل جان
 اولقش بور سیم قلدی خوش نلاد فقرو ردی دوتبان آلم آد
 دید وار سن ابح جهان کورتا تم بولان سن سکا بز خوش مقام
 عزم حتی سنه فوشم ا کتا قامودن اول سوکلو اوله بکا
 فکر کردی چونکه بودر لوطونا اجدی کم بر سودگی یرد، قونا
 کوردی عرش کم بر لطیفونشنا کچر در لودر لوز نکله بر قش او جبر
 عرش قوردی اولقش قلدی طلب صورتی دن یا قوش سن عجب
 ابتدی

تکریر سیر خلق اولدم بن سکا دیلم کم مونس اولاسن بکا
 فقر ادینی عیبه بلردی ای جان داخی سوبلیشدی بله برنج عیان
 فقر ایتدی چو دکلسن باکه یار بن نجاسه طوین سنه قرار
 چونکه الرحمن علی العرش استوی دینجا کز سنه بتدی بو صول
 اول سبدن سون کورد کز اولو بی قاجی یار اولاسن بو خلقو
 بللو بلدم چو دکلسن باکه یار بن نجاسه دو تیم سنه قرار
 چونکه بلدم یار دکلسن ن بکا بن یکی یار یازم طا بو سکا
 درلودر لورنکه اجدی بو قش کور کم یول کیم اوله طوش
 سیر ادکی کلدی کره قاتنه کره بتدی و ا قوشکر هیبانه
 ایتدی بر کلقاته ایلا ثواب نادر ادک باکه ور کل بر جواب
 کر سیه بلردی چونکه فقر اوزن ناکشیدر عینه قلدی کندین
 کره ایدر فقر اول باکه انیسی طور قائم بن اولم ساکه مونس
 فقر ایدر سن این اولم سن بکا وسیع کره دتدی چون سکا
 اول سبدن چوندا اولدز منتخز سان کورد کز ایلمز سن باکه خر

٦
 بن المجدد الولقدن تمام سن اسن قال طابکده یوز بیک سلام
 اجدی اول قوش کلدی اندن جنته جنتا ندعوتاید رنعته
 جنتاید فقر کتبه بندن طوب سکزا جاجزا جهن طولو حور
 قنبر سیراید سن بندن اچب نیکر یزای وار سن بندن کجب
 جمله اولبالن بیزن طوراق بند در اول تاج و حلا و براق
 بز اول اولبالن مکان قامونسنه فاندربن جاولدان
 فقراید جنته ای خوش مقام سن سن کورد کسوزی قلدر کتام
 در اولونسنلکم سندر وار طاک دکلدر کم قلا سن افتخار
 کی بغایت خودر معمور لغل الا یا وز بو سنک مغور لغل
 مفتخرش سن خلوه حورله طورمغ یوقدر بنم مغورله
 اوجدی بدن داخی اول قنبر شل اوش کننا شه غدی بو کوزی اوج
 کوردی لونشان بو بجه زنگله کندزینه این یوز ننگله
 دیدننده طورغل ای دولت قنشی یولق اولکر سان کور انکراش
 طور قنمه ایلیم ساکه و فسا کور میان بندن سن جور و جفا

فقرا بیدر کونشته سن خود ایو الانیدم کم باشک بولوی قیو
 شرقی غریب سید ادرسی صبح و شام برآکنند اشکرا اولمن تمام
 بواش اینجند تعبدر اوزک بن کدارم مختصر فل غل سوزک
 اجدی اولد دولت قش اندن یت کم اوزونه بر طراجوز بر کون
 یت او فودی فقیر ایدر کلای یار کتمه ابرق بند سن ایله قرار
 بند بنجه در لون عیقلر بستر کم بو جمله یار دلمیشه یتند
 طور قتمه کم یسین ایچین جولان اور ب سحر لر اوچین
 فقرا بیدریه دوندی خوش سوار سند جو قدر بعوت و مال و طوار
 سند طورانه کار کدر پیشلر اوزن اوزر صاندان دیشلر
 چونکه بنجه جسمه سن اولد کیشک پس بُراد بزدخی او بکراشک
 اجدی اندن آدمه کلدی اوزی آدم انا موزله اولدی سوزی
 آدم آنه دعوت لاتدی کندویه کم یار اوله جمله حاملدن طیه
 ادم ایدر فقیر اول باکر رفیق طور قتمه بیله وارالم طریق
 فقرا بیدر آدمه کم ای صفا سن کلر مس بنج الاصفیا

چون دندلی اصدف ادم سکا کلدی آیه تم مدد قلدی طنگا
 چقدر اچمدن قلوبان کناه تو بکی صولن قبول قلدی الیه
 سن مکرم کورد کرام اوزکی بن کلام مختصر قل سوزکی
 ادیمله فقر سوبلشدی تمام کندی آمدن نوح کلدی بنا
 نوح کور یجبر آن ایلادی طلب ایتدی سانه باکه وردی او احب
 طور قتمه و باکه یار اول بله قلمیان کسبه بندن کله
 فقر ایدر نوح کند و قومکا نند و کسبه آن ایلسن بکا
 طوتکه رحم ایلامد کچواندن بار رحم اید اید کرا انسانلن
 برد عابیده قاموقلد کرملاک بن قتلن درمزم ای نوح پاک
 فقر نوحیله تمام اندی سوری پس خلیل الله اردی کندزی
 فقری کوردی در حلیل الله اکا بندن طور کم دوغشم حدن یکا
 فقر ایدر یا خلیل الله آیت اول مغارده نه سوبلد کرا شت
 بلدزی کورد کرا کارست دکر آبی کورد کرا انلار پشمان یدر
 کوننج کورد کرا ایدن مختلو بو کزاده رب دیدر ای دلو
 سولانلدر سوزکلن جوز عظیم باکه عار رسنه اولملاق مقیم

۹
 ابراهیمه داخلی دتادی قرار قلمدی اند سورینه اعتبار
 کندی ندن یسینه بریار استیو یغ برطوغی وفادار استیو
 داوه کلدی بو کز منزل یقین ریز داود در خلیفه زمین
 داوه ایدر فقه کل بار اول بکا یار اولر سر خوش و فاقیم سکا
 بن خلیفه بو عالم استنه جنیو بتر بو آدم استنه
 موم اولر د امر الله امر له بردخی یغ بو ایستنه کم قله
 زبوری وردی بکار بت الانام عالم حکم ایدرم بو کنی تمام
 کم کور سنجیلین مرغ ظریف سندن ارتق کم اولاما که حریف
 فقرا ایدر دودالم ای نبعی سن مکر م سن ولی عتکر صبه
 بن کدارم سوز تمام اولدی تمام شکرینه طابوکه یوز بیکر کر سلام
 او جدی اولر شکرش بی چوق زمان ورمدی بلج کسنه اندن نشان
 قلمدی صلح برن آرام و قرار فقرا شدی موسیه کلر ای یار
 موسی ایدر فقه ای مرغ ظریف طور قتمه کتمه اولر با که حریف
 نیجه کز فرعون بن طابنجه لر ورمشتم کم طاکه قلمدی نیچکر
 اولو لوغدن خون کیدم بن عبا دنیا کدن لر عبا و بر عصا
 فقرا ایدر سن تجلی اوز که دیلدر کم کور شیدی کوز که

۱۰
 واجب اولمشدی بولور مکلر ^{سکا} ربار نه دیب حکم اتدرا کا
 رویت ساکه ایلا دکر طلب طور طغینه روز قلدی اول حطب
 چور رضای کور یوبن در ^{در} استمای کور دیوس کور مدر
 دوست قشند سان کور ماد ک ^{حشم} بلول بکر داخی اولما دکر فقیر
 قو کدایم بان بریار استیو کلمدم بن بند اغیار استیو
 فقر مونس اولدی چور موسیه نندی اندن تا که کلدی عیبیه
 عیب کوردی فقر ایلا د طلب باک کلر کم کور میله مایج تعجب
 بان کو که دعوت اتدی اولر غیر بن اری روح بنی قلدی تمین
 قناعته قوم اولسه نبات چوغ اولولار دعام و ترنجبات
 تندن اولدر لو طونه یاد ایلا کیدی کیمی او شدن عا د ایلم
 فقرا یدر عیبیه نمر انیلر تکرنگ او غلی ددی ساکه بولر
 فقر خذ الله دشملار در بجا تکرنگ او غلی دشملار در سکا
 نهمت ایکی اولجا غزای خلیل لاجرم کم کیشی ایلر میلل
 فقر چنکه دردی کند اووزنه کسدی بو کز ^{سکا} سکا سوزنه

قلما دكسادارام و قرا ر تاد لرم بولنه براختيار
 كندی اندن ناكه كلدی احمد اول نسیل سرور محبت
 فقر كوردی احمد وردی سلام عزتیه در علیکم اول امام
 وردی اول تابع رسول فوج ایتدی بر كل قائمه اید نواب
 عالمگر نگی جلب و ریش سگا نیمکیله اول سر سن ایت بگا
 بویله كور كلو بویله نقشیه ظریف بیج بلر میسی سگا كدر حریف
 فقر كوردی احمدی حسن جمال لطف و خلق و دولت و بیلن كمال
 كوشه آتی نچیل ایلر یوزی شكر كدنکین بوز ره سوز
 كوكلی نوریه مزین فکر له دیل مردم تسبیح او قدر ذكر له
 نام سویلر سوز لری كوكه اغر اول جلدن استنه رحمتیغ
 یور بیجك كلکی دشمن یس فقر ایدر بنجلاین کیم كور
 دشدی فقر احمدی محبت جان دلیل ارز و قبل و صلح
 فقر ایدر تا او تز بیلر یس سفر ارض و سما بی قلیوا در بدر
 الوه كوردی بوکن اول مقصودم باله یار ایلیم در صوم

فقرا بیدار خوشتر یار له الا اولت ورندم اغیار له
 دوندی فقره ایدر او اوصا جبر اغیار بجز دیند سن بیمه غم
 چه حسیله اگاوردی خبر کم بزم سن اغیار قلمه نظر
 چونکه کسدی اور سوا خلدن حق رضایه اولدی مقصودی قهو
 صفدی ستری وزن قلدی فقیر اولدی مستغنی اوزن قلدی حتی
 داخلی دید فتن فخری اولغریز کم سوزا کلایه اولاملتین
 فقره قلدی محمد افتخار فتن بکزی رید، کوکله کورنه وار
 الا فکر بل توضعدر ایشی انکچونه کفله یوق ورجشی
 فکر اول منزل علا درر علمی دتمش عالم در یاد در
 دنیا دن بولار ال حکمشدر - آخرت زنگن دخی دوکش در
 کسه سرن بولار ک بلمش کل دنک اولر بوشرا چند جان کوکل
 کیم مرقع کبر باشند تاج کسه بلن آن طوقمیدر به آج
 کیم بر کشته کبر کار جهان نیمسی ساج و سنل فمش نهان
 کیم شمل امار نور کیم خر قیوه کم یوقلق جرع سین قلدنوش

کیمی میرز صاغر ز کایر قشیم نیم باشی لاجق یا ان ایق بیچار
 کیمی بر تنون دتمش ملیبی اولندن او کچر مش ما تن
 کیمی دیلانور قلو خلقه نوا هر قیود ایشدر بکر بک حوا
 کیمی کندی دست رنجی بیر یور داخی خلقه نکتہ سیپیل ارز
 کیمی درمش هجر بکلم مقام خدمت ایلر کار سیبه خاص و عام
 کیمی طاعلردن کز کز من شون نگر عشقندن اولدیر اون
 کیمی بر خرقه کیر داکلا لکر عشق النندن جیکری بولور بکر
 کیمی فقر کز لیش کیمیش قبا کیمی کیمیش تننه یکلر عبا
 یور ییبی درلودر لور نکل هر بری لستر حقی ییز نکل
 کور کور کوردم بیر بیرین بلون آلن آباغی او بر غزت قلوب
 بر پزندن ادر کورن اوزن داخی آیفدن کورن یوزن
 فقر ارکان طبعی در بنام هم شریعت مصطفی دندر تمام
 معرفت بر وسلور اولیا پس حقیقتدر مقام انبیا
 کجدی اندن رونکار مصطفی مصطفی دندر وصیت ای صفا

فقرا ندانخی سیراندیینه کلدی مردان امیر المؤمنه
 زین دیدد حاکمی نبی اولیانکریا شد اول یاران
 فقرا امیر المؤمنین اول اوزی داخی اندون ککلا کلا سوزی
 شاه سلطان علی المرتضی معند فرق اولان اردن مصطفی
 نیتکم بونلر یوفقد یارا اولر بلینلر بونلر اغیار اولر
 بارک اولدرکم سنه التر حقا ورسش اکه کندز وکی مطلقا
 یارا اولر اولداز اول اول یار سکا انگید وار س حقدن یگا
 عاشق الدن قوم اول یاران کنی ناکیم الله اول سنه حقاد کنی
 جمله سوزدن یار در بللو هر کم آتی بلدی قلدی دلو
 کندوز و کور کیه شکسز ن کمان کم کور میان حتی نوزن
 کاتر کایت سن اول یار و بر وار لغت شوریر نفس اقرار وین
 کور رسکدن یار اول اقرار له وار اولان عاقبت دینار له
 ای خدا یا طوفی بولدن ارمغل کند و عشق کن زنی ارمغل
 رحمت همار ز یار بالانام فقرا نامه ختمه رسی والسلام
 رحمت لکه کلینلر جاننده سنا برینلار رحمت کانه

اوقیان و کطایر حصار
 دین آردی و باغسل بد نامل
 حکمان زینا ابرو فعل
 بنلا ده زیلاله ابرو فعل
 ابرو فعل
 ابرو فعل

۲۵

عشق ناله و مایه مددی کل العریز
 اوج جهان به صبح سون الدنغز کی جهان به جانم

جانم جاننی بولن فلما که جانم نیم جان نه نشه بیشتر دری قلازجانم
 یکلاطه آکین در لکرا و لیکن یکلاطه قالیکنی نیم جان نه نشه بیشتر در قلازجانم

که جهان قلمی اولر یولنده بلان کر چکلکه قالمز بلانده جانم جانم
 کر چکلکه راشیواش کر چه نه یازنه قش هر دم یکجشنایش کلبلانده جانم

خجشنایش الی السی دنیبه قالی قلسن اندر سلام حالن بلانده جانم
 حالن بلنی کتیه تسلیم کنل اولر ایشنه حاجت بها قش حق بلانده جانم

عشق سوزی عشق قدر عشق جانم نه اندر پاشم سوزی بمعنی بلانده جانم
 ولسم انصاف نشانی

بزی بند وری بین بلر بزی نه اشدنیز اشدرا کامعلوم در راکریا و نکی اشدنیز
 بزکلمه کر بود نیبه یاز قش غنی بلچور بنم غیر ایشوز نه یازده یوزنه قشده یز
 حیوان وانسان و ملک تمشدر بود نیبه نه حیواننیم بیچی نه انسان نه فرشته یز
 حیوان بز مرکب در انسان بز خدمت فلور فرشته لرحم فلور کور کجبار ایشد یز
 خلق قوی عفلانله قلمشدر ر بود نیبه نه کولمز امین اولر نه خلق کی تشویشد یز
 که یار و ارکیمه بلش بز نه یار و ار نه بلش فوجانکی عشوه دورش هم یار و هم بلشد یز
 عاشق حازه عشقه فدا عشقن کلر جانم خدا هر دم یکی ندا کلر کور کجبار ایشد یز
 کلر